ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΔΑΝΙΗΛ

Ἱερές Ἀναβάσεις

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2011

Ἱερές Ἀναβάσεις

Σειρά: «Ἀναβαθμοὶ» ἀριθμ. 14

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΔΑΝΙΗΛ

Ἱερές Ἀναβάσεις

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2011

Ἱερές Ἀναβάσεις

Κείμενον:
Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Copyright: Ἱερά Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ
Λεωφόρος Ὑμηττοῦ 47-51, 161 21 Καισαριανή
Τηλ.: 210 72.24.123
www.imkby.gr (e-mail) info@imkby.gr
ISBN: 978-960-6841-46-0

Ῥαδιοτική Παραγωγή
Εὐαγγελισμός
ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.
Ἀριθητικό 12-16, 106 36 Ἀθήνα
Τηλ.: 210.921.7513, 210.921.4820 • Fax: 210.923.7033
www.eptalofos.gr • e-mail: info@eptalofos.gr

Περιεχόμενα

Πρόλογος 9

Ἱερές Ἀναβάσεις 11

Ἑνότητα 1η
Ἡ ἄνοδος στίς κορυφές
τῶν ἀρετῶν 13

Ἑνότητα 2α
Ἡ πνευματική κλίμακα
ἤ ἡ κλίμαξ τῶν ἀρετῶν 45

Ἑνότητα 3η
Οἱ μυστικές θεωρίες 61

Ἐπίλογος 71

ΙΣ
Ο ΩΝ
ΧΣ
ΔΟΤΗΣ

Πρόλογος

Ἡ περίοδος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς βιώνεται στὴν πνευματικότητα τῆς Ἐκκλησίας μας ὡς περίοδος πνευματικῶν ἀγώνων καὶ παλαισμάτων ἢ ὡς περίοδος πνευματικῆς στρατείας ἢ περίοδος ἀναβάσεως τοῦ νοῦ πρὸς θεωρία τῶν ἀρρήτων καὶ ἀθεάτων μυστηρίων ποὺ ἀποκαλύπτονται σὲ ὅσους ἔχουν καθαρθεῖ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

Μὲ τὴν μικρὴ αὐτὴ μελέτη μας ποὺ ἐκδίδουμε, ἐπιδιώκουμε νὰ βοηθήσουμε τοὺς ἀγωνιζόμενους χριστιανοὺς νὰ ὑψωθοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὰ γεώδη καὶ ρέοντα τῆς παρούσας ζωῆς κατὰ τὴν ἀποστολικὴ προτροπὴ «*τὰ ἄνω ζητεῖτε, τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς*» (πρὸς Κολοσσαεῖς γ΄ 1-2).

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Ἔγγραφα στὴν Καισαριανὴ
τὴν 7η Μαρτίου 2011
(Καθαρὴ Δευτέρα)

Ἱερές Ἀναβάσεις

«Ταῖς ἀρεταῖς προσβῶμεν ὥσπερ βαθμίσιν
τόν νοῦν ἀνυψοῦντες μυστικαῖς θεωρίαις».

Δηλαδή:
«Ἄς πλησιάσουμε (ἄς ἀνεβοῦμε) στίς ἀρετές
σάν σέ σκαλοπάτια ἀνυψώνοντας τόν νοῦν
μας μέ μυστικές θεωρίες».

Μέ τό δίστιχο αὐτό τῆς ἀσκητικῆς καί νηπτικῆς παράδοσης τῆς Ἐκκλησίας μας προτρέπονται οἱ πιστοί νά ἀνέβουν τίς κορυφές τῶν ἀρετῶν, νά προοδεύσουν δηλαδή στήν πνευματική ζωή καί νά τελειωθοῦν ἑνωμένοι μέ τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό ἀποκτώντας τίς ἀρετές. Αὐτή ἡ πνευματική προσπάθεια παρομοιάζεται μέ ἀνάβαση σέ κάποιο ψηλό μέρος μέ τήν σκάλα.

Ὄργανο καί κίνητρο σ' αὐτή τήν ἀνάβαση εἶναι οἱ μυστικές θεωρίες.

Θά ἐμβαθύνουμε στά νοήματα αὐτοῦ τοῦ κατανυκτικοῦ διστίχου κατατάσσοντας τά σχόλιά μας σέ τρεῖς ἑνότητες.

Ἑνότητα 1η

Ἡ ἄνοδος στίς κορυφές τῶν ἀρετῶν

α΄. Ὁ ἀγώνας γιά τήν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν στήν πνευματικότητα τῆς Ἐκκλησίας μας παρομοιάζεται μέ ἀνάβαση σέ σκάλα. Κάθε φορά πού προοδεύει ὁ πιστός ἀποκτώντας μιά ἀρετή θεωρεῖται, ὅτι ἀνεβαίνει ἕνα σκαλοπάτι πιό ψηλά στήν νοερή καί πνευματική κλίμακα τῶν ἀρετῶν.

Ὁ ἀγώνας αὐτός εἶναι κοπιώδης, ὅπως ἡ ἀνάβαση στήν σκάλα. Ὅπως ὅσο πιό ἐλαφρύς εἶναι ὁ ἄνθρωπος, τόσο εὐκολώτερα ἀνεβαίνει τήν σκάλα, ἔτσι καί ἡ ψυχή προοδεύει στήν ἀρετή ὅταν δέν ἔχει βάρος. Βάρος στή ψυχή εἶναι τά γεώδη καί τά πρόσκαιρα.

Γι' αὐτό συμβουλεύει ὁ ἀπόστολος Παῦλος τούς πιστούς νά τινάξουν ἀπό πάνω τους κάθε φορτίο, ὥστε μέ ὑπομονή νά τρέχουν τό ἀγώνισμα τοῦ δύσκολου δρόμου πού ἔχουν μπροστά τους:

«Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν,

δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα»[1] (Πρός Ἑβραίους ιβ΄ 1).

β΄. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ διδάσκαλος τῆς εὐαγγελικῆς ζωῆς προτρέπει τούς πιστούς νά ἀποκτήσουν τίς ἀρετές τονίζοντας τήν ἀξία τῆς ἀρετῆς, πού πρέπει νά ἀποκτήσουν οἱ πιστοί συγκρίνοντάς την μέ τά θαύματα διδάσκοντας, ὅτι ἡ ἀρετή εἶναι ἀνωτέρα καί αὐτῶν τῶν θαυμάτων λέγοντας τά ἑξῆς:

«Εἰ πάντες ὡς ἐχρῆν ἐζῶμεν, μᾶλλον ἂν τῶν θαυματουργούντων ἐθαύμασαν ἡμᾶς Ἑλλήνων παῖδες. Τὰ μὲν γὰρ σημεῖα καὶ φαντασίας ὑπόνοιαν ἔχει πολλάκις, καὶ ἑτέραν πονηρὰν ὑποψίαν, εἰ καὶ τὰ ἡμέτερα οὐ τοιαῦτα· βίος δὲ καθαρὸς οὐδεμίαν τοιαύτην ἐπήρειαν δέξασθαι δύναται· ἀλλὰ πάντων ἐμφράττει τὰ στόματα τῆς ἀρετῆς ἡ κτῆσις. Ταύτης τοίνυν ἐπιμελώμεθα· πο-

---

1. *«Ἔχοντας, λοιπόν, γύρω μας τόσο μεγάλη στρατιά μαρτύρων ἄς τινάξουμε ἀπό πάνω μας κάθε φορτίο, καί τήν ἁμαρτία πού εὔκολα μᾶς ἐμπλέκει, κι ἄς τρέχουμε μέ ὑπομονή τό ἀγώνισμα τοῦ δύσκολου δρόμου, πού ἔχουμε μπροστά μας».*

λὺς γὰρ αὐτῆς ὁ πλοῦτος, καὶ τὸ θαῦμα μέγα. Αὕτη τὴν ὄντως ἐλευθερίαν παρέχει, καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ ταύτην θεωρεῖσθαι παρασκευάζει, οὐκ ἀπαλλάττουσα τῆς δουλείας, ἀλλὰ δούλους μένοντας ἐλευθέρων ἀποφαίνουσα σεμνοτέρους, ὃ τοῦ δοῦναι ἐλευθερίαν πολλῷ πλέον ἐστίν· οὐ ποιοῦσα πλούσιον τὸν πένητα, ἀλλὰ μένοντα πένητα τοῦ πλουσίου εὐπορώτερον ἀποφαίνουσα. Εἰ δὲ καὶ σημεῖα βούλει ποιεῖν, ἀπαλλάγηθι πλημμελημάτων, καὶ τὸ πᾶν ἤνυσας. Καὶ γὰρ μέγας δαίμων ἡ ἁμαρτία, ἀγαπητέ· κἂν ταύτην ἐξέλῃς, τῶν μυρίους δαίμονας ἐλαυνόντων μεῖζον εἰργάσω»[2] (P.G. 57, 387 §7-8, Ὁμιλία λβ΄ στό κατά Ματθαῖον).

---

2. «*Καθόσον βέβαια ἐάν ὅλοι μας ζούσαμε ὅπως ἔπρεπε, θά μᾶς θαύμαζαν τά παιδιά τῶν εἰδωλολατρῶν περισσότερο ἀπό ἐκείνους πού θαυματουργοῦν. Διότι τά μέν θαύματα πολλές φορές εἶναι καί δημιουργήματα φαντασίας καί κάποιας ἄλλης πονηρῆς ὑποψίας, ἄν καί τά δικά μας θαύματα δέν εἶναι τέτοιου εἴδους, ἐνῶ ὁ καθαρός βίος δέν εἶναι δυνατόν νά δεχθεῖ καμμία παρόμοια ἐπίδραση, ἀλλά ἡ ἀπόκτηση τῆς ἀρετῆς φράσσει τά στόματα ὅλων. Ἄς φροντίζουμε λοιπόν γι' αὐτή. Διότι εἶναι πολύ μεγάλος ὁ πλοῦτος της καί τό θαῦμα πολύ μεγάλο. Αὐτή παρέχει τήν πραγματική ἐλευθερία καί ὅταν οἱ ἄνθρωποι εἶναι δοῦλοι τούς προετοιμάζει ν' ἀτενίζουν*

Ὁ ἴδιος ἅγιος Πατέρας ἐνθαρρύνει τούς πιστούς νά ἐπιδοθοῦν στόν πνευματικό ἀγώνα γιά νά ἀποκτήσουν τίς ἀρετές ὑποδεικνύοντας, ὅτι ὑπάρχουν πολλοί τρόποι γιά νά ἐπιτύχουν τήν σωτηρία τους καί προσκαλώντας τους νά ἐπιλέξουν ὁ καθένας νά ἀγωνισθεῖ νά ἀποκτήσει ὅποια ἀρετή θεωρεῖ κατάλληλη γιά τόν ἑαυτό του:

«Οὐκ ἴσχυσας μετά τό λουτρόν (ἤτοι τό Βάπτισμα) καθαρόν διαφυλάξαι σου τό σῶμα; Δύνασαι διά μετανοίας σαυτόν ποιῆσαι καθαρόν, δύνασαι διά χρημάτων, δι' ἐλεημοσύνης. Ἀλλ' οὐκ ἔχεις χρήματα; Ἀλλ' ἐπισκέπτεσθαι δύνασαι τόν ἀῤῥωστοῦντα, ἀπιέναι πρός τόν δεδεμένον,

---

πρός αὐτή, καί βέβαια δέν τούς ἀπαλλάσσει ἀπό τήν δουλεία, ἀλλά ἐνῶ ἐξακολουθοῦν νά εἶναι δοῦλοι τούς κάνει νά φαίνονται σπουδαιότεροι ἀπό τούς ἐλεύθερους, πράγμα πού εἶναι πολύ πιό ἀνώτερο ἀπό τό νά τούς δώσει τήν ἐλευθερία. Δέν καθιστᾶ τόν πτωχό πλούσιο, ἀλλά ἐνῶ ἐξακολουθεῖ νά εἶναι πτωχός τόν κάνει νά φαίνεται πιό πλούσιος ἀπό τόν πλούσιο. Ἐάν ὅμως θέλεις νά κάνεις καί θαύματα, ἀπαλλάξου ἀπό τίς ἁμαρτίες σου καί τότε θά ἐπιτύχεις τά πάντα. Καθόσον, ἀγαπητέ μου, ἡ ἁμαρτία εἶναι πολύ μεγάλος δαίμονας, ἐάν δέ κατορθώσεις αὐτή νά τήν ἐκριζώσεις, ἐπέτυχες τότε πολύ πιό μεγαλύτερο κατόρθωμα ἀπό αὐτούς πού διώχνουν ἀμέτρητο πλῆθος δαιμόνων».

ψυχροῦ ποτήριον διδόναι, καί ὁμωρόφιον ποιεῖν τόν ξένον, δύο παρέχειν ὀβολούς, ὡς ἡ χήρα, καί στενάζειν ἐπί τοῖς ὀδυνωμένοις. Καί γάρ καί τοῦτο ἐλεημοσύνη. Ἀλλ' ἔρημος εἶ καί πένης καθ' ὅλου, καί ἀσθενής τό σῶμα, καί οὐδέ βαδίσαι δύνασαι; φέρε πάντα εὐχαρίστως ταῦτα, καί μέγαν ἐκαρπώσω τόν μισθόν. Ἐπεί καί τοῦ Λαζάρου τοῦτο ἦν τό κατόρθωμα. Οὐδέ γάρ ἀπό χρημάτων ἐκεῖνος ἐπεκούρησέ τινι. Πῶς γάρ ὁ μηδέ τῆς ἀναγκαίας εὐπορῶν τροφῆς; Οὐκ εἰς δεσμωτήριον εἰσῆλθε. Πῶς γάρ ὁ μηδέ ὀρθοῦσθαι δυνάμενος; Οὐκ ἄῤῥωστον ἐπεσκέψατο. Πῶς γάρ ὁ προκείμενος ταῖς γλώσσαις τῶν κυνῶν; Ἀλλ' ὅμως καί τούτων χωρίς τό βραβεῖον τῆς ἀρετῆς ἥρπασε τῷ πάντα γενναίως ἐνεγκεῖν, τῷ τόν μέν ὠμόν καί ἀπάνθρωπον εὐδοκιμοῦντα καί ἐντρυφῶντα ὁρᾷν, ἑαυτόν δέ ἐν τοσούτοις κακοῖς, καί μηδέν ἀπηχές ῥῆμα φθέγξασθαι. Διά δέ τοῦτο τούς κόλπους ἀπελάμβανε τοῦ Ἀβραάμ»[3] (P.G. 55, 367, Ἑρμηνεία στόν ρκζ΄ (127) Ψαλμό).

3. *«Δέν μπόρεσες μετά τό Βάπτισμα νά διαφυλάξεις καθαρό τό σῶμα σου; Μπορεῖς μέ τή μετάνοια νά καθαρίσεις τόν ἑαυτό σου, μπορεῖς μέ χρήματα, μέ ἐλεημοσύνη. Ἀλλά δέν ἔχεις χρήματα; Μπο-*

γ΄. Στήν πνευματικότητα τῆς Ἐκκλησίας μας μέ τήν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν οἰκοδομεῖται ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς. Σ' αὐτή τήν οἰκοδομή ἀναφέρεται ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν πρός Κορινθίους Α΄ ἐπιστολή του (γ΄ 9-17) ὡς ἑξῆς:

ρεῖς ὅμως νά ἐπισκέπτεσαι τόν ἄρρωστο, νά μεταβαίνεις στό φυλακισμένο, νά δίνεις ἕνα ποτήρι κρύο νερό, νά φιλοξενεῖς τόν ξένο, νά δίνεις δύο ὀβολούς, ὅπως ἡ χήρα καί νά πάσχεις μαζί μέ ἐκείνους πού ὑποφέρουν. Καθόσον καί αὐτό εἶναι ἐλεημοσύνη. Ἀλλά στερεῖσαι τά πάντα καί εἶσαι φτωχός ἐξ ὁλοκλήρου, καί ἀσθενής σωματικά καί δέν μπορεῖς νά βαδίσεις; Ὑπόφερέ τα αὐτά ὅλα μέ εὐχαρίστηση, καί καρπώθηκες μεγάλο μισθό. Διότι καί τοῦ Λαζάρου αὐτό ἦταν τό κατόρθωμα. Καθόσον ἐκεῖνος δέν βοήθησε κανένα μέ χρήματα. Διότι πῶς θά τό ἔκανε αὐτό, ἐκεῖνος πού δέν εἶχε οὔτε τήν ἀναγκαία τροφή; Δέν φυλακίσθηκε. Διότι πῶς θά εἰσερχόταν ἐκεῖνος πού δέν μποροῦσε οὔτε νά σταθεῖ ὄρθιος; Δέν ἐπισκέφθηκε ἄρρωστο. Διότι πῶς θά τό ἔκανε αὐτό ἐκεῖνος πού ἦταν ἐκτιθεμένος στίς γλῶσσες τῶν σκυλιῶν; Ἀλλ' ὅμως καί χωρίς αὐτά ἅρπαξε τό βραβεῖο τῆς ἀρετῆς μέ τό νά ὑποφέρει ὅλα μέ γενναιότητα, μέ τό νά βλέπει τόν μέν σκληρό καί ἀπάνθρωπο νά εὐτυχεῖ καί νά ἀπολαμβάνει τά ἀγαθά, τόν ἑαυτό του δέ μέσα σέ τόσες πολλές συμφορές, καί νά μή λέγει κανένα κακό λόγο. Γι' αὐτό δέ ἀπολάμβανε τούς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ».

«Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· Θεοῦ γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομή ἐστε. Κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ· ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ· θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει· ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ δοκιμάσει. εἴ τινος τὸ ἔργον μενεῖ ὃ ἐπῳκοδόμησε, μισθὸν λήψεται· εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς»[4] (γ΄ 10-17).

---

4. *«Σύμφωνα μέ τό εἰδικό χάρισμα πού μοῦ ἔδωσε ὁ Θεός, ὡς ἔμπειρος ἀρχιμάστορας, ἔβαλα ἐγώ τό θεμέλιο. Ἄλλος τώρα χτίζει πάνω σ' αὐτό. Ὁ καθένας ὅμως ἂς προσέχει πῶς χτίζει. Γιατί κανένας δέν μπορεῖ νά βάλει ἄλλο θεμέλιο ἐκτός ἀπό αὐτό πού ὑπάρχει καί πού εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Τώρα, ἄν κάποιοι χτίζουν πάνω σ' αὐτό τό θεμέλιο μέ χρυσάφι ἤ ἀσήμι ἤ πολύτιμα πετράδια, μέ ξυλεία, χορ-*

Θά δοῦμε στήν συνέχεια τούς κανόνες πού διέπουν αὐτή τήν πνευματική ἐργασία.

❦ Κατά τήν διδασκαλία τῶν νηπτικῶν Πατέρων ἡ πνευματική οἰκοδομή οἰκοδομεῖται μέ ἕνα πνευματικό τρόπο. Ἀντί λίθων ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς κτίζεται μέ τίς διάφορες ἀρετές. Ἀντί πηλοῦ καί λάσπης χρειάζεται ταπείνωση, ὅπως μέ τόν πηλό συγκολοῦνται οἱ πέτρες, ἔτσι καί μέ τήν ταπείνωση συγκολλοῦνται ὅλες οἱ ἀρετές. Ἀντί τεσσάρων τοίχων ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς χρειάζεται τίς τέσσαρες γενικές ἀρετές, τήν φρόνηση, πού διδάσκει τί νά πράττουν καί τί νά μή πράττουν οἱ πι-

---

τάρι ἤ ἄχυρο, ἡ δουλιά τοῦ καθενός θά φανεῖ· θά τή φέρει στό φῶς ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως. Γιατί ἡ ἡμέρα αὐτή θά φανερωθεῖ μέ τρόπο πύρινο, καί τήν ποιότητα τοῦ ἔργου πού ἔκανε ὁ καθένας θά τή δοκιμάσει ἡ φωτιά. Ἄν τό ἔργο πού ἔχτισε κάποιος ἀντέξει, αὐτός θά λάβει μισθό· ἄν ὅμως τό ἔργο πού ἔχτισε καταστραφεῖ ἀπό τή φωτιά, αὐτός θά χάσει τήν ἀμοιβή του, ὁ ἴδιος ὅμως θά σωθεῖ, ὅπως σώζεται ἕνας πού περνάει μέσα ἀπό τίς φλόγες. Δέν ξέρετε πώς εἶστε ναός τοῦ Θεοῦ καί ὅτι τό Πνεῦμα του κατοικεῖ ἀνάμεσά σας. Ἄν κάποιος, λοιπόν, μέ τίς διαιρέσεις καταστρέφει τόν ναό τοῦ Θεοῦ, αὐτόν θά τόν ἀφανίσει ὁ Θεός. Γιατί ὁ ναός τοῦ Θεοῦ εἶναι ἅγιος, κι ὁ ναός αὐτός εἶστε ἐσεῖς».

στοί, τήν σωφροσύνη, πού χαλιναγωγεῖ τό ἐπιθυμητικό, τήν ἀνδρεία, πού χαλιναγωγεῖ καί συγκρατεῖ τό θυμικό κατά μόνου τοῦ διαβόλου καί τῆς ἁμαρτίας καί τήν δικαιοσύνη, πού ἀποδίδει σέ κάθε μέρος τοῦ ἀνθρώπου τά οἰκεῖα, δηλαδή στήν ψυχή τά πνευματικά καί στό σῶμα τά ὑλικά κατά τούς Νηπτικούς Πατέρες (Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος «Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν» μεταφρασμένη τόμος Ε΄.Ἐκδόσεις: «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας» σελ. 55 §10. Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης, «Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν» μεταφρασμένη τόμος Ε΄.Ἐκδόσεις: «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας» σελ. 191 §85. Κάλλιστος Ἀγγελικούδης, «Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν» μεταφρασμένη τόμος Δ΄.Ἐκδόσεις: «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας» σελ. 239 §36).

Στέγη τοῦ οἴκου τούτου εἶναι ἡ τελεία ἀγάπη πρός τόν Θεό καί ἡ πρός τόν πλησίον, πού εἶναι τό τέλος καί τό κεφάλαιο ὅλων τῶν ἀρετῶν. Οἰκοδόμος τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἶναι ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, καθώς καί ὁ Δαβίδ αὐτό μαρτυρεῖ καί ὁ μελωδός στό γνωστό ἀναβαθμό πού λέγει: *«Ἐάν μή Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον τόν τῆς ψυχῆς, μάτην κοπιῶμεν»*[5] (Ψαλμοῦ ρκστ΄ (ρκζ΄) 126,1).

5. *«Ἐάν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος δέν οἰκοδομήσει καί δέν εὐδοκήσει τήν ψυχή, μάταια κοπιάζουμε».*

Γιά νά οἰκοδομηθεῖ ὁ οἶκος τῶν ἀρετῶν ἀπαιτεῖται νά καταλυθεῖ ὁ οἶκος τοῦ σώματος πού ἐξουσιάζεται ἀπό τήν ἁμαρτία.

Γι' αὐτό ὁ ἀπόστολος Παῦλος προτρέπει τούς πιστούς:

«Διό οὐκ ἐκκακοῦμεν· ἀλλ' εἰ καί ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος, ἤτοι τό σῶμα, διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν, ἤτοι ἡ ψυχή, ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ»[6] (Β΄ Πρός Κορινθίους δ΄ 16).

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος διδάσκει ὅτι:

«Ὅταν δέ τό θνητόν ἡμῶν φρόνημα καταποθῇ καί κυριευθῇ ὑπό τῆς ἐν ἡμῖν προθυμίας, τότε λοιπόν μετά πάσης χαρᾶς καί σπουδῆς καί πόθου καί φλογός θείας τάς ἀρετάς κατεργαζόμεθα»[7] (Λόγος Α΄ τῆς Κλίμακος: Περί ἀποταγῆς § κθ΄).

Πόλεμος καί μάχη παντοτεινή εὑρίσκεται μεταξύ τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος· καί ὅσο τό ἕνα νικᾶ, τόσο τό ἄλλο ὑποχωρεῖ. Ἑπομένως ὅποιος θέλει νά οἰκοδομήσει τόν οἶκο τῆς ψυχῆς, πρέπει

---

6. *«Γι' αὐτό, λοιπόν, δέ χάνουμε τό θάρρος μας. Μπορεῖ ἐξωτερικά νά βαδίζουμε στό θάνατο, ἐσωτερικά ὅμως, ἡμέρα μέ τήν ἡμέρα, ἡ ζωή μας ἀνανεώνεται».*

7. *«Ὅταν δέ τό θνητό φρόνημά μας καταποθεῖ καί κυριευθεῖ ἀπό τήν προθυμία μας, τότε λοιπόν μέ κάθε χαρά καί σπουδή καί πόθο καί φλόγα ἀποκτοῦμαι τίς ἀρετές».*

νά νικήσει προηγουμένως τίς ἐπιθυμίες καί τά πάθη τοῦ σώματος καί νά τά ὑποτάξει στήν ψυχή. Γιά τοῦτο προτρέπει ὁ Παῦλος:

«Πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις»[8] (Πρός Γαλάτες ε΄ 17).

Ὁ πνευματικός οἶκος τῆς ψυχῆς οἰκοδομεῖται μέ διάκριση καί σοφία καθώς εἶναι γραμμένο.

«Μετά σοφίας οἰκοδομεῖται οἶκος, καί μετά συνέσεως ἀνορθοῦται»[9] (Παροιμιῶν κδ΄ 3).

Οἱ πιστοί πρέπει νά ἀποφεύγουν κάθε ἔλλειψη καί ὑπερβολή, πού ἀμφότερες εἶναι κακίες, καί νά εὑρίσκεται πάντοτε στό μέσο, πού εὑρίσκεται ἡ ἀρετή.

Γι' αὐτό ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἑρμη-

---

8. *«Γιατί οἱ ἁμαρτωλές ἐπιθυμίες εἶναι ἀντίθετες μέ τό Πνεῦμα, καί φυσικά τό Πνεῦμα ἀντίθετο μέ τίς ἁμαρτωλές ἐπιθυμίες. Αὐτά τά δύο ἀντιμάχονται τό ἕνα τό ἄλλο, καί γι' αὐτό ἄλλωστε δέν κάνετε αὐτά πού θά θέλατε νά κάνετε».*

9. *«Μέ τήν ἀληθινή σοφία, μέ τήν εὐλάβεια καί τόν φόβο δηλαδή τοῦ Θεοῦ, θεμελιώνεται καί κτίζεται ἕνα σπίτι· μέ τήν σύνεση δέ ἀνορθώνεται καί προοδεύει ἡ οἰκογένεια».*

νεύοντας τό χωρίο *«ὁδῷ βασιλικῇ πορευσόμεθα»* (Ἀριθμῶν κα΄ 22) διδάσκει:

«Δόγμα δέ ἐστιν οὗτος ὁ λόγος, ἐν μεσότητι θεωρεῖσθαι τάς ἀρετάς ὁριζόμενος· διότι πέφυκε πᾶσα κακία, ἤ κατ' ἔλλειψιν, ἤ καθ' ὑπέρπτωσιν ἀρετῆς ἐνεργεῖσθαι»[10] (Λόγος εἰς τόν βίον τοῦ Μωϋσέως, P.G. 44, στ. 420).

Στόν οἶκο τῆς ψυχῆς οἰκοδόμος καί φύλακας εἶναι ὁ Κύριος.

Οἱ πιστοί πού οἰκοδομοῦν τήν πόλη τῆς ψυχῆς τους, δέν πρέπει νά παραλείπουν νά ἐπικαλοῦνται τόν ὄντως Οἰκοδόμο, ὥστε Αὐτός νά τήν οἰκοδομήσει, Αὐτός νά τήν φυλάξει ἄσειστη μέχρι τέλους κατά τόν γραφικό λόγο:

«Ἐάν γάρ, Κύριος μή φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων»»[11] (Ψαλμοῦ ρκστ΄ (ρκζ΄) 126,1).

Ὁ πνευματικός οἶκος τῆς ψυχῆς οἰκοδομεῖται μέ τήν Χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος καί τήν

---

10. *«Αὐτός ὁ λόγος ἐκφράζει μιά ἀλήθεια, ἐπειδή προσδιορίζει ὅτι οἱ ἀρετές εὑρίσκονται στή μέση. Γιατί εἶναι φυσικό κάθε κακία νά διαπράττεται ἤ μέ τήν ἔλλειψη ἤ μέ τήν ὑπέρβαση τῆς ἀρετῆς».*

11. *«Ἐάν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος δέν φυλάξει μία πόλη, μάταια ἀγρύπνησαν οἱ φρουροί της».*

ἐργασία τῶν ἐντολῶν. Διδάσκει σχετικῶς ὁ ἅγιος Συμεών ὁ νέος Θεολόγος στά 154 πρακτικά καί θεολογικά κεφάλαια:

«Τή στέγη κάθε σπιτιοῦ τή στηρίζουν τά θεμέλια καί οἱ τοῖχοι. Τά θεμέλια πάλι μπαίνουν ὡς ἀπαραίτητα καί χρήσιμα γιά νά σηκώσουν τή στέγη. Καί οὔτε ἡ στέγη μπορεῖ νά κατασκευαστεῖ χωρίς θεμέλια, οὔτε τά θεμέλια χωρίς στέγη χρησιμεύουν ἤ ὠφελοῦν στό παραμικρό. Ἔτσι καί ἡ χάρη τοῦ Πνεύματος συντηρεῖται μέ τήν ἐργασία τῶν ἐντολῶν, ἐνῶ τά ἔργα τῶν ἐντολῶν καταβάλλονται σάν θεμέλια γιά τή δωρεά τοῦ Θεοῦ. Καί οὔτε ἡ χάρη τοῦ Πνεύματος παραμένει χωρίς τήν ἐργασία τῶν ἐντολῶν, οὔτε ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν χωρίς τήν χάρη τοῦ Θεοῦ εἶναι χρήσιμη καί ὠφέλιμη.

Ὅπως τό δίχως σκεπή σπίτι πού ἔμεινε ἔτσι ἀπό ἀμέλεια τοῦ οἰκοδόμου, ὄχι μόνον εἶναι ἄχρηστο, ἀλλά καί προκαλεῖ εἰρωνεῖες σέ βάρος ἐκείνου πού τό ἔκτισε, ἔτσι καί ἐκεῖνος πού ἔβαλε τά θεμέλια τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καί σήκωσε τοίχους ὑψηλῶν ἀρετῶν, ἄν δέν λάβει καί τή χάρη τοῦ Πνεύματος μέ θεωρία καί γνώση ψυχῆς, εἶναι ἀτελής καί ἄξιος νά τόν οἰκτείρουν οἱ τέλειοι. Αὐτός στερήθηκε τή χάρη ὁπωσδήποτε ἀπό δύο αἰτίες. Ἤ ἀμέλησε τή μετάνοια, ἤ, βλέποντας τό σύνολο τῶν ἀρετῶν, ἀποθαρρύνθηκε ἀπό τό ἄπειρο πλῆθος τους καί παρέ-

λειψε κάποια ἀπό ἐκεῖνες πού ἐμεῖς τίς θεωροῦμε πολύ μικρές, εἶναι ὅμως ἀναγκαῖες γιά νά ὁλοκληρωθεῖ τό σπίτι τῶν ἀρετῶν. Γιατί χωρίς αὐτές δέν μπορεῖ νά στεγασθεῖ μέ τή χάρη τοῦ Πνεύματος» («Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν» μεταφρασμένη τόμος Δ΄.Ἐκδόσεις: «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας», σελ. 28-29).

Τέλος ὁ πνευματικός οἶκος οἰκοδομεῖται μέ πολλούς κόπους, θλίψεις καί δάκρυα καί πόνους. Γι' αὐτό αὐτός ὁ χρυσορρήμονας Ἰωάννης διδάσκει:

«Τοιοῦτον γάρ ἡ ἀρετή· τῶν πόνων λαμπράς ἔχει τάς ἀμοιβάς· καί δεῖ ἡμᾶς πρότερον κάμνειν καί ταλαιπωρεῖσθαι, καί τότε ζητεῖν ἄνεσιν. Τοῦτο γάρ πανταχοῦ καί ἐν τοῖς βιωτικοῖς συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. Διά δή τοῦτο καί αὐτός ἐπί ταῦτα τόν λόγον ἤγαγεν, ἐπί σπόρον λέγω καί ἀμητόν. Ὥσπερ γάρ ὁ σπείρων πόνου δεῖται, καί ταλαιπωρίας, καί ἱδρώτων, καί χειμῶνος· οὕτως ὁ τήν ἀρετήν μετιών. Οὐδέν γάρ οὕτω πρός ἄνεσιν ἄχρηστον ὡς ἄνθρωπος. Διά δή τοῦτο στενήν καί τεθλιμμένην ἐποίησεν ὁδόν ὁ Θεός. Μᾶλλον δέ οὐ τά τῆς ἀρετῆς μόνον, ἀλλά καί τά βιωτικά πράγματα ἐπίπονα κατεσκεύασε, καί αὐτά πολλῷ πλέον. Ὅ τε γάρ σπείρων, ὅ τε οἰκοδομῶν, ὁ ὁδοιπόρος, ὁ δρυοτόμος, ὁ χειροτέχνης, πᾶς ἄνθρωπος, εἰ μέλλοι τι καρποῦσθαι

χρήσιμον, πόνου δεῖται καί ταλαιπωρίας· καί καθάπερ τά σπέρματα ὑετῶν δεῖται, οὕτως ἡμεῖς δακρύων· καί καθάπερ ἡ γῆ τοῦ τέμνεσθαι χρείαν ἔχει καί ἀναρρήγνυσθαι, οὕτω καί ἡ ψυχή ἀντί δικέλλης δεῖται πειρασμῶν καί θλίψεων, ἵνα μή φέρῃ βοτάνας πονηράς, ἵνα τό σκληρόν αὐτῆς μαλάττηται, ἵνα μή σκιρτᾷ. Καί γάρ καί γῆ μή ἐργαζομένη μετά πολλῆς τῆς ἀκριβείας, οὐδέν ὑγιές ἐκφέρει»[12] (P.G. 55, στ. 361, Ὁμιλία εἰς τόν ρκε΄ (ρκστ΄) 125 Ψαλμόν).

---

12. *«Γιατί τέτοιο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀρετή. Παρέχει μεγάλες ἀμοιβές στούς κόπους· καί πρέπει ἐμεῖς πρῶτα νά κοπιάζουμε καί νά ταλαιπωρούμαστε καί μετά νά ζητοῦμε ἄνεση. Αὐτό θά μποροῦσε κανείς νά δεῖ νά συμβαίνει καί σ' ὅλα τά κοσμικά πράγματα. Γι' αὐτό λοιπόν καί αὐτός ὁδήγησε τό λόγο πρός αὐτά, δηλαδή πρός τόν σπόρο καί τό θερισμό. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος πού σπέρνει ἀναγκάζεται νά κοπιάζει, νά ταλαιπωρεῖται, νά ἱδρώνει καί ν' ἀντιμετωπίζει κακουχίες, ἔτσι καί ἐκεῖνος πού ἀσκεῖ τήν ἀρετή. Καθόσον τίποτε δέν ὑπάρχει τόσο ἀδύναμο γιά ἄνεση, ὅσο ὁ ἄνθρωπος. Γι' αὐτό λοιπόν καί ὁ Θεός ἔκανε τήν ὁδό τῆς ἀρετῆς στενή καί γεμάτη ἀπό θλίψεις. Μᾶλλον δέ ἔκανε κοπιαστικά ὄχι μόνο τά πράγματα τῆς ἀρετῆς, ἀλλά καί τά κοσμικά πράγματα καί μάλιστα αὐτά πολύ περισσότερο. Γιατί καί ὁ σπορέας καί ὁ οἰκοδόμος καί ὁ ὁδοιπόρος καί ὁ ξυλοκόπος καί ὁ χειροτέχνης καί ὁ κάθε*

Ὅπως οἱ γεωργοί σπέρνουν μέ κρύο, μέ βροχές, μέ ἀνέμους καί μέ ἄλλες κακοπάθειες τοῦ χειμώνα ἀποβλέποντες στήν μέλλουσα χαρά πού ἐλπίζουν νά ἀπολαύσουν ὅταν θερίσουν, ἔτσι καί οἱ χριστιανοί σπέρνουν στήν ζωή αὐτή μέ δάκρυα καί κόπους τά σπέρματα τῶν ἀρετῶν καί τῆς μετάνοιας. Στήν μέλλουσα ζωή ἔχουν νά ἀπολαύσουν χαρά καί ἀγαλλίαση. Γιά τό θέμα αὐτό ὁ Μέγας Βασίλειος διδάσκει σχετικῶς:

«Οἱ οὖν τάς ἡμέρας τοῦ αἰῶνος τούτου ἐπί συντελείᾳ ἤδη ὄντος, καί πρός τάς ἑαυτοῦ δυσμάς ἀποκλίνοντος, ἐν τῷ ἀποκλαίειν τάς ἑαυτῶν ἁμαρτίας διαγαγόντες, οὗτοι, τῆς ἀληθινῆς ἐκείνης πρωΐας ἐπελθούσης, ἀγαλλιάσονται· οἱ σπείροντες γάρ ἐν δάκρυσι νῦν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι· (Ψαλμοῦ ρκε΄ (ρκστ΄) 125,5) *δηλαδή πρός*

ἄνθρωπος, ἄν πρόκειται νά καρπωθεῖ κάτι τό χρήσιμο ἀπαιτεῖται κόπος καί ταλαιπωρία· καί ὅπως ἀκριβῶς τά σπέρματα ἔχουν ἀνάγκη ἀπό βροχές, ἔτσι καί ἐμεῖς ἀπό δάκρυα· καί ὅπως ἀκριβῶς ἡ γῆ ἔχει ἀνάγκη ἀπό τό νά ὀργώνεται καί νά σκάβεται, ἔτσι καί ἡ ψυχή ἀντί γιά ἀξίνα ἔχει ἀνάγκη ἀπό δοκιμασίες καί θλίψεις γιά νά μήν παράγει βοτάνια τῆς κακίας, γιά νά μαλακώνεται ἡ σκληρότητα της, γιά νά μή κυριεύεται ἀπό ἀλαζονεία. Καθόσον καί ἡ γῆ πού δέν καλλιεργεῖται μέ πολλή φροντίδα, δέν παράγει τίποτε τό ὑγιές».

τό μέλλον»[13] (P.G. 29, στ. 316, Ὁμιλία εἰς τόν κθ΄ (29) Ψαλμόν).

δ΄. Ἡ ἀρετή κατορθώνεται δύσκολα ἐνῶ ἡ κακία εὔκολα, ἐπειδή ὅπως ἐξηγεῖ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ:

«Ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται ἐπί τά πονηρά ἐκ νεότητος αὐτοῦ» (Γενέσεως η΄ 21).

Τήν οἰκτρή πνευματική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου περιγράφει μέ τήν δύναμη τοῦ λόγου του ὁ θεοφόρος ἀπόστολος Παῦλος ὡς ἐξῆς:

«Ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ Θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας»[14] (πρός Ρωμαίους ζ΄ 25).

Ὁ ἅγιος θεοφόρος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἐξηγεῖ πῶς λειτουργοῦν αὐτοί οἱ δύο νόμοι, ὁ νόμος τοῦ σώματος καί ὁ νόμος τοῦ πνεύματος στόν ἄνθρωπο μέ τά ἑξῆς:

---

13. *«Ἐκεῖνοι λοιπόν πού διαπέρασαν τίς ἡμέρες τοῦ παρόντα αἰώνα πού εὑρίσκεται ἤδη στό τέλος του καί κοντεύει νά δύσει, μέ τό νά θρηνοῦν τίς ἁμαρτίες τους, θά χαροῦν αὐτοί, ὅταν ἔλθει τό ἀληθινό ἐκεῖνο πρωΐ. Γιατί "Αὐτοί πού σπέρνουν μέ δάκρια τώρα, μέ ἀγαλλίαση θά θερίσουν" δηλαδή στό μέλλον».*

14. *«Ἄρα, λοιπόν, ἐγώ ὁ ἴδιος, ἐνῶ συμφωνῶ θεωρητικά μέ τό νόμο τοῦ Θεοῦ, στήν πράξη εἶμαι ὑποταγμένος στό νόμο τῆς ἁμαρτίας».*

«Ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπό σῶμα καί ψυχή, ὑπόκειται σέ δύο νόμους, τῆς σάρκας καί τοῦ Πνεύματος. Ὁ νόμος τῆς σάρκας ἐνεργεῖ στίς αἰσθήσεις, ἐνῶ ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος στό νοῦ. Ὁ νόμος τῆς σάρκας ὅταν ἐνεργεῖ στήν αἴσθηση, συνήθως συνδέει μέ τήν ὕλη, ἐνῶ ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος, ὅταν ἐνεργεῖ στό νοῦ, προξενεῖ τήν ἄμεση ἕνωση μέ τό Θεό. Εὔλογα λοιπόν ἐκεῖνος πού δέ θά διστάσει μέσα στήν καρδιά του, πού δέ θά κάνει δηλαδή διάκριση μέσα στό νοῦ του καί δέ θά διακόψει ἔτσι τήν ἄμεση ἕνωση μέ τό Θεό πού προκλήθηκε ἀπό τήν πίστη, καθώς εἶναι ἀπαθής, ἤ μᾶλλον καθώς ἔγινε ἤδη Θεός μέ τήν ἕνωση μέσω τῆς πίστεως, θά πεῖ σ' αὐτό τό βουνό νά πάει ἀλλοῦ, καί αὐτό θά πάει. Μέ τό παράδειγμα αὐτό δηλώνεται τό φρόνημα καί ὁ νόμος τῆς σάρκας πού εἶναι πράγματι βαρύς καί δυσκολομετακίνητος, καί ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπό φυσική δύναμη, τελείως ἀκίνητος καί ἀσάλευτος» (Τετάρτη ἑκατοντάδα διαφόρων κεφαλαίων §9, «Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν» μεταφρασμένη τόμος Β΄ Ἐκδόσεις: «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας», σελ. 169).

Μέσα μας ὑπάρχει καί ἐνεργεῖ ἡ ροπή πρός τήν ἁμαρτία ὁ ἕτερος νόμος, ὅπως τήν ἀποκαλεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, πού μᾶς ὠθεῖ πρός τήν ἁμαρτία:

«Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. ὃ γὰρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ τοῦτο ποιῶ. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐχ εὑρίσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακὸν τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω ἐγὼ τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται· συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος! τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν»[15] (Πρός Ρωμαίους ζ΄ 14-24).

---

15. *«Ξέρουμε, λοιπόν, καλά, πώς ὁ νόμος εἶναι θεϊκός, ἐνῶ ἐγώ εἶμαι ἀδύναμος ἄνθρωπος, πουλημένος στήν ἁμαρτία. Ἔτσι, δέν ξέρω οὐσιαστικά τί κά-*

Ἡ ἁμαρτία εἶναι εὐπερίστατος, παρασύρει δηλαδή εὔκολα τόν ἄνθρωπο κατά τήν ἀποστολική παρατήρηση:

νω· δέν κάνω αὐτό πού θά ἤθελα νά κάνω ἀλλά, ἀντίθετα, ὅ,τι θά ἤθελα νά ἀποφύγω. Κάνοντας ὅμως αὐτό πού κατά βάθος δέ θέλω, ἀναγνωρίζω ἔμπρακτα πώς οἱ ἐντολές τοῦ νόμου εἶναι σωστές. Ἔτσι φτάνω πιά στό σημεῖο νά μή διαπράττω ἐγώ ὁ ἴδιος τό κακό ἀλλά ἡ ἁμαρτία, πού ἔχει ἐγκατασταθεῖ μέσα μου, καί μαρτυρεῖ γι' αὐτό ἡ ἴδια ἡ συνείδησή μου: δέν κατοικεῖ μέσα μου, δηλαδή στό εἶναι μου, τό καλό. Ἀπόδειξη, πώς θέλω νά κάνω τό καλό, δέν βρίσκω ὅμως τή δύναμη νά τό μεταστρέφω σέ πράξη. Ἔτσι, δέν κάνω τό καλό πού θά ἤθελα, ἀλλά ὑπηρετῶ τό κακό, πού δέν τό θέλω. Ἄν ὅμως κάνω αὐτό πού δέ θέλω, τότε τήν πράξη μου δέν τήν καθορίζω πιά ἐγώ ἀλλά ἡ ἁμαρτία, πού ἔχει θρονιαστεῖ μέσα μου. Συνεπῶς, ἡ πείρα δείχνει ὅτι, ἐνῶ θέλω νά κάνω τό καλό, οἱ πράξεις μου δείχνουν πώς κάνω τό κακό. Ἐσωτερικά συμφωνῶ καί χαίρομαι μέ ὅσα λέει ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ. Διαπιστώνω ὅμως πώς ἡ πράξη μου ἀκολουθεῖ ἕναν ἄλλο νόμο, πού ἀντιστρατεύεται τό νόμο μέ τόν ὁποῖο συμφωνεῖ ἡ συνείδησή μου: εἶναι ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας πού κυριαρχεῖ στήν ὕπαρξή μου καί μέ κάνει αἰχμάλωτό της. Τί δυστυχισμένος, ἀληθινά, πού εἶμαι! Ποιός μπορεῖ νά μέ λυτρώσει ἀπό τήν ὕπαρξη αὐτή, ποῦ ἔχει ὑποταχτεῖ στό θάνατο; Ἄς εὐχαριστήσουμε τό Θεό πού τό ἔκανε αὐτό, μέ τό σωτήριο ἔργο τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ».

«Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα»[16] (Πρός Ἑβραίους ιβ΄ 1).

Οἱ ἅγιοι πατέρες μας, οἱ ἔμπειροι καθοδηγητές τῆς εὐαγγελικῆς ζωῆς μέ συμπάθεια ἐνισχύουν τούς πιστούς, πού ἀγωνίζονται γιά νά νεκρώσουν τήν δύναμη τῆς ἁμαρτίας καί νά κατορθώσουν τήν ἀρετή στηρίζοντάς τους καί παρηγορώντας τους μέ τούς λόγους, ὅπως ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης στήν Νέα Κλίμακα ἑρμηνεύοντας τόν πρῶτο ἀναβαθμό τοῦ πρώτου ἀντιφώνου τοῦ βαρέος ἤχου: *«Τήν αἰχμαλωσίαν Σιών ἐκ πλάνης ἐπιστρέψας, κἀμέ Σωτήρ ζώωσον, ἐξαίρων δουλοπαθείας»*, πού λέγει τά ἑξῆς:

«Ἤξευρε ὅμως, ἀγαπητέ, ὅτι, ὅταν μέλλῃς νά ἐπιστραφῇς ἀπό τήν κακίαν εἰς τήν ἀρετήν, ἔχεις νά δοκιμάσῃς κόπους καί πόνους· διατί; ἐπειδή ἡ μέν Ἱερουσαλήμ εἶναι ὑψηλοτέρα κατά τήν θέσιν, τῆς Βαβυλῶνος, ἡ δέ Βαβυλών εἶναι χαμη-

16. *«Ἔχοντας, λοιπόν, γύρω μας τόσο μεγάλη στρατιά μαρτύρων ἄς τινάξουμε ἀπό πάνω μας κάθε φορτίο, καί τήν ἁμαρτία πού εὔκολα μᾶς ἐμπλέκει, κι ἄς τρέχουμε μέ ὑπομονή τό ἀγώνισμα τοῦ δύσκολου δρόμου, πού ἔχουμε μπροστά μας».*

λοτέρα τῆς Ἱερουσαλήμ· ὅθεν, καθώς οἱ ἀπό τῆς Ἱερουσαλήμ ἀρχίζοντες εὐκόλως πηγαίνουν εἰς τήν Βαβυλῶνα διά τήν κατηφορικήν θέσιν, οἱ δέ ἀπό τήν Βαβυλῶνα γυρίζοντες εἰς τήν Ἱερουσαλήμ δυσκόλως ἐπιστρέφουν διά τήν ἀνηφορικήν ὁδόν, τοιουτοτρόπως ἀκολουθεῖ καί ἐπί τῆς ἀρετῆς καί κακίας· ἀπό μέν γάρ τήν ἀρετήν εὐκόλως πίπτει τινάς εἰς τήν κακίαν διά τόν κατήφορον ὅπου ἔχει· ἀπό δέ τήν κακίαν δυσκόλως γυρίζει τινάς εἰς τήν ἀρετήν καί δοκιμάζει καί ἱδρῶτας διά τήν ἀνηφορικήν αὐτῆς στράταν.

Ὅταν λοιπόν, σύντροφέ μου ἁμαρτωλέ, ἐπιστρέφων ἀπό τήν κακίαν εἰς τήν ἀρετήν, μή ἀποκάμῃς διά τούς κόπους ὅπου δοκιμάζεις, νηστεύων, ἐγκρατευόμενος, ἀγρυπνῶν, μετανίζων, στενάζων, δακρύων, ἐξομολογούμενος καί τά ἄλλα πάντα τῆς μετανοίας ἔργα πράττων· ἀπό τούς κόπους γάρ αὐτούς ἔχει νά προξενηθῇ εἰς ἐσέ ἡ τῆς ψυχῆς ὑγεία καί ἀπό τούς ἱδρῶτας μέλλεις νά λάβῃς τήν ποθουμένην σωτηρίαν, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος:

"Ἔστι γάρ ἐκ πόνων ὑγεία καί ἐξ ἱδρώτων σωτηρία" (Ἐπιστολή μδ΄ (44) πρός Μοναχόν ἐκπεσόντα, P.G. 32, στ. 364).

Ἀνίσως γάρ ὁ προφήτης Ἱερεμίας ὑπέμεινε τόσους κόπους καί πόνους ὅπου τῷ ἔδωκεν ὁ Κύριος καί ἀνάπαυσιν δέν εὑρῆκε, καθώς μόνος τό λέγει:

"Οἴμοι, οἴμοι ! ὅτι προσέθηκε Κύριος κόπον ἐπί πόνον μοι· ἐκοιμήθην ἐν στεναγμοῖς· ἀνάπαυσιν οὐχ εὗρον" (Ἱερεμίου με΄ 3)·

ὁμοίως καί ἄν ὁ Ἀββακούμ ἔλεγε πρός τόν Θεόν·

"Ἵνα τί ἔδειξάς μοι πόνους καί κόπους ἐπιβλέπειν;"[17] (Ἀββακούμ α΄ 3)· *διατί ἐσύ, ἀδελφέ, νά μή ὑπομείνῃς ὀλίγον κόπον διά τάς ἁμαρτίας σου; ἤ διατί νά μή δοκιμάσῃς παραμικρόν πόνον διά τήν ὑγείαν τῆς ψυχῆς σου;*

Ναί, ἠξεύρω ὅτι ἡ στράτα τῆς μετανοίας καί ἀρετῆς ἐν μέν τῇ ἀρχῇ εἶναι ἀνηφορική, εἶναι τραχεῖα, εἶναι δύσβατος καί διά τοῦτο εἶναι γεμάτη ἀπό κόπους καί μόχθους, ἀπό λύπας καί στεναγμούς, ἀπό δυσκολίας καί περιστάσεις· ὅθεν καί ὁ μετανοῶν κοπιάζει, λυπεῖται καί ταλαιπωρεῖται· ὅταν δέ φθάσῃ εἰς τήν κορυφήν τῆς μετανοίας καί ἀρετῆς καί ἀναβῇ εἰς τό ὕψος αὐτῆς, ὡσάν ἐπάνω εἰς ὄρος ὑψηλόν, τότε χαίρει, τότε σκιρτᾷ καί τότε ἀγάλλεται, βλέπωντας πόσον ἡ ἀνηφορική μετάνοια καί ἡ ἀρετή εἶναι εὐκολωτέρα καί γλυκυτέρα τῆς κακίας· ἔτσι ὁ βασιλικός τοῦ οὐρανοφάντορος κάλαμος ἐπαρομοίασε τήν ἀρετήν καί κακίαν, λέγων:

"Τραχεῖα μέν πρῶτον καί δύσβατος, καί

17. *«Γιατί, Κύριε, παραχώρησες σέ μένα νά βλέπω κακοποιήσεις, καταπονήσεις καί δυστυχίες;».*

ἱδρῶτος συχνοῦ καί πόνου πλήρης, ἡ πρός ἀρετήν φέρουσα καί ἀνάντης ὁδός· διόπερ οὐ παντός οὔτε προσβῆναι αὐτῇ διά τό ὄρθιον, οὔτε προσβάντι, ῥᾳδίως ἐπί τό ἄκρον ἐλθεῖν. Ἄνω δέ γενομένῳ ὁρᾶν ὑπάρχει, ὡς μέν λεία τε καί καλή, ὡς δέ ῥᾳδίᾳ τε καί εὔπορος, καί τῆς ἑτέρας ἡδίων τῆς ἐπί τήν κακίαν ἀγούσης"[18] (Λόγος πρός τούς νέους, P.G. 31, στ. 572).

Καί ἀλλοῦ λέει ὁ αὐτός Βασίλειος:

"Δύο εἰσιν ὁδοί ἐναντίαι ἀλλήλαις· ἡ μέν πλατεῖα καί εὐρύχωρος, ἡ δέ στενή καί τεθλιμμένη· καί δύο ὁδηγοί, ἑκάτερος πρός ἑαυτόν ἐπιστρέφειν ἐπιχειρῶν. Ἔχει οὖν ἡ μέν λεία ὁδός καί πλατεῖα καί πρανής ὁδηγόν ἀπατηλόν, δαίμονα πονηρόν, δι' ἡδονῆς πρός τήν ἀπώλειαν τούς ἑπομένους ἐπισυρόμενον· ἡ δέ τραχεῖα καί ἀνάντης, Ἄγγελον ἀγαθόν, διά τῶν ἐπιπόνων τῆς

18. *«Διότι ὁ δρόμος πού ὁδηγεῖ στήν ἀρετή εἶναι πρῶτα τραχύς καί δυσκολοπερπάτητος καί ἀνηφορικός καί γεμᾶτος πολύ ἱδρώτα καί κόπο. Γι' αὐτό δέν εἶναι εὔκολο στόν καθένα νά ἀρχίσει νά τόν βαδίζει γιατί εἶναι ἀνηφορικός οὔτε ἀφοῦ ἀρχίσει νά τόν βαδίζει νά φθάσει εὔκολα στό τέρμα. Ὅταν ὅμως φθάσει στήν κορυφή μπορεῖ νά δεῖ πόσο ὁμαλός καί καλός εἶναι, πόσο δέ εὔκολος καί εὐκολοπερπάτητος καί περισσότερο εὐχάριστος ἀπό ἐκεῖνον πού ὁδηγεῖ στήν κακία».*

ἀρετῆς πρός τό μακάριον τέλος τούς ἑπομένους ἄγοντα"[19] (Ἑρμηνεία εἰς τόν α΄ Ψαλμόν, P.G. 29, στ. 221).

Τότε λοιπόν, ἀδελφέ, ὅταν φθάσῃς στήν κορυφή τῆς ἀρετῆς δέν θέλεις νά θυμηθεῖς πλέον τούς κόπους, πού δοκίμασες μέχρι νά ἀνέβεις σ' αὐτήν, ἀλλ' ἔχεις νά τούς λησμονήσεις ὅλους, ὅπως εἶπε ὁ Σολομώντας·

"Ἵνα τῶν πόνων μή μνησθῶσιν ἔτι"[20] (Παροιμιῶν λα΄ 7).

»*Τότε δέν ἔχεις πλέον νά λυπηθεῖς, οὔτε νά σκυθρωπάσεις, ἀλλ' ἔχεις νά παρηγορηθεῖς καί νά γελάσεις, μέ ἕνα μακάριο γέλωτα.*

Ἔτσι ὁ Κύριος εἶπε· "Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοί παρακληθήσονται"[21] (Ματθαίου ε΄ 4)·

---

19. «*Δύο δρόμοι ὑπάρχουν πού εἶναι ἀντίθετοι μεταξύ τους. Ὁ ἕνας εἶναι πλατύς καί εὐρύχωρος, ὁ ἄλλος στενός καί θλιμμένος. Καί δύο ὁδηγοί ἐπίσης πού προσπαθεῖ ὁ καθένας νά ἑλκύσει πρός τόν ἑαυτό του. Ὁ ὁμαλός λοιπόν καί κατηφορικός δρόμος ἔχει ὁδηγό ἀπατεῶνα, πονηρό δαίμονα πού ὁδηγεῖ στήν καταστροφή τούς ὀπαδούς μέ δόλωμα τήν ἡδονή. Ἀντιθέτως ὁ δύσκολος καί ἀνηφορικός δρόμος ἔχει ἄγγελο ἀγαθό, πού ὁδηγεῖ τούς ὀπαδούς στό μακάριο τέλος μέ τούς δύσκολους ἀγῶνες τῆς ἀρετῆς*».

20. «*Γιά νά μήν θυμοῦνται πλέον τούς πόνους τους*».

21. «*Μακάριοι ὅσοι θλίβονται γιά τίς ἁμαρτίες τους γιατί θά παρηγορηθοῦν*».

ὁ δέ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος: "Δίψα καί ἀγρυπνία ἐξέθλιψαν καρδίαν· καρδίας δέ θλιβείσης ἀπεπήδησαν ὕδατα (ἤτοι δάκρυα) ὁ δέ πείρᾳ εὑρηκώς μειδιάσει ἐπί τούτοις (τό μακάριον δηλονότι μειδίαμα)"[22] (Λόγος στ΄ Περί μνήμης θανάτου §14-15).

» *Καί συντόμως εἰπεῖν, ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ θέλεις εἰπεῖ τά τοῦ Ἀναβαθμοῦ τούτου ἀγαπητέ· "Τότε ἐπλήσθη χαρᾶς τό στόμα ἡμῶν, καί ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως"*[23] (Ψαλμοῦ ρκε΄ (ρκστ΄) 2)·

» *καί τά τοῦ Χρυσοστόμου εἰπόντος, ὅτι ἕως μέν ὅπου εἴμεθα εἰς τά πάθη καί ἁμαρτίας μᾶς φαίνεται δύσκολος καί ἀνηφορική ἡ ἀρετή, ἡ δέ κακία εὔκολος καί γλυκεῖα· ὅταν δέ ὀλίγον χωρίσωμεν ἀπό αὐτάς, καί ἡ κακία θέλει φανῇ συγχαμερά, καί ἡ ἀρετή εὔκολος καί γλυκεῖα· οὕτω γάρ φησίν:*

"Ἕως μέν γάρ ἄν ἐν τοῖς πάθεσιν ὦμεν, τραχεῖαν καί δύσκολον καί ἀνάντην τήν ἀρετήν εἶναι νομίζομεν, τήν δέ κακίαν ποθεινήν καί ἡδίστην· ἄν δέ μικρόν ἀποστῶμεν τούτων, τότε κἀ-

---

22. *«Ἡ δίψα καί ἡ ἀγρυπνία πιέζουν τήν καρδιά. Καί ὅταν πιεσθεῖ ἡ καρδιά, ἐκπηδοῦν τά δάκρυα. Αὐτός πού θά τά βρεῖ καί θά τά γευθεῖ, θά χαμογελάσει ἱκανοποιημένος».*

23. *«Τότε γέμισε τό στόμα μας ἀπό ἐνθουσιώδεις ἀναφωνήσεις χαρᾶς καί ἡ γλώσσα μας ἀπό λόγια ἀγαλλιάσεως».*

κείνη (ἡ κακία δηλ.) φανεῖται βδελυρά καί δυσειδής· καί αὕτη (ἡ ἀρετή) ραδία καί εὔκολος καί ποθεινή· καί ταύτα ἐκ τῶν κατωρθωκότων ἔστι σαφῶς μαθεῖν· Ἄκουσον γοῦν πῶς ὁ Παῦλος, ἐκεῖνα μέν, (τά κακά) καί μετά τήν ἀπαλλαγήν αἰσχύνεται, λέγων· Τίνα οὖν καρπόν εἴχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; (πρός Ρωμαίους στ΄ 21). *ταύτην δέ (ἤτοι τήν ἀρετήν) καί μετά τόν πόνον κούφην εἶναί φησιν, τό παραυτίκα τῆς θλίψεως καί τό ἐπίπονον, ἐλαφρόν καλῶν· καί χαίρων ἐν τοῖς παθήμασι, καί ἀγαλλόμενος ἐν ταῖς θλίψεσι, καί μεγαλοφρονῶν ἐπί τοῖς στίγμασι τοῖς διά Χριστόν"* [24] (Ὁμιλία ιστ΄ εἰς τό κατά Ματθαῖον, P.G. 57, στ. 254).

---

24. *«Διότι, ὅσο καιρό μᾶς κυβερνοῦν τά πάθη, νομίζουμε ὅτι ὁ δρόμος τῆς κακίας εἶναι ἐλκυστικός καί πολύ εὐχάριστος. Ἐάν ἀποτινάξουμε ὅμως ἔστω καί λίγο τό ζυγό τους, ἀμέσως ὁ δρόμος τῆς κακίας θά μᾶς φανεῖ ἐλεεινός καί ἀποκρουστικός καί ὁ δρόμος τῆς ἀρετῆς εὐχάριστος καί εὔκολος καί ἀξιαγάπητος. Αὐτά μπορεῖς νά τά διαπιστώσεις μέ βεβαιότητα, ἐάν ἐξετάσεις, ἐκείνους πού ἀγωνίσθηκαν καί νίκησαν. Ἄκουσε λοιπόν πόσο ὁ Παῦλος ντρέπεται νά μιλᾶ γιά τόν δρόμο τῆς κακίας καί μετά τήν ἀπομάκρυνση ἀπό αὐτόν. Ποιό ἦταν τό κέρδος σας ἀπό τή διαγωγή σας ἐκείνη; Ντρέπεστε τώρα γι' αὐτή, γιατί ὁδηγοῦσε τελικά στό θάνατο. Γιά τόν δρόμο ὅμως*

Οἱ πιστοί πρέπει νά προστατεύσουν καί νά φυλάξουν τά ἀγαθά τοῦ καρποῦ τῶν ἀρετῶν.

Ἀφοῦ οἱ πιστοί ἀποκτήσουν τίς ἀρετές καί προοδεύσουν στήν εὐαγγελική ζωή ὀφείλουν νά προστατεύσουν τούς καρπούς αὐτοῦ τοῦ κόπου τους. Μέ ποιό τρόπο;

Ὅπως ἀποκρίθηκε ὁ ἀββᾶς Νεῖλος πού ζοῦσε καί ἀγωνιζόταν στήν ἁγία κορυφή τοῦ Σινᾶ πρός τόν Μοναχό πού τόν ρώτησε γιά τόν πόλεμο τῶν λογισμῶν· Εἶπε δέ τά ἑξῆς:

«Οὐδέν ὠφελεῖται ὁ οἰκοδεσπότης σωρεύων καί βάλλων εἰς τόν οἶκον πράγματα, ὅταν οἱ κλέπται καί οἱ λησταί ἔνδοθεν οἰκοῦσιν ὅταν μαστιγώσει τούς κλέπτας καί διώξει τούς λῃστάς, τότε οὐδέν ἀπόλλυσι. Σύ δέ τέκνον ἐποίησας τόν οἶκον τῆς ψυχῆς σου καί τοῦ σώματος τετράπυλον· καί αἱ θύραι τοῦ νοός καί τῆς διανοίας ἐπήρθησαν, καί αἱ θυρίδες τῶν αἰσθητηρίων τοῦ σώματος ἀνεωγμέναι εἰσί· καί παρερ-

---

τῆς ἀρετῆς λέει ὅτι ἀνακουφιζόμαστε ἀμέσως μετά τήν κούραση, καί θεωρεῖ συγχρόνως ὡς ἀνακούφιση τίς ταλαιπωρίες τῆς δύσκολης ζωῆς, καί ἀντιμετωπίζει μέ χαρά τίς συμφορές καί αἰσθάνεται ἀγαλλίαση καί γιά τίς θλίψεις, καί ὑπερηφανεύεται γιά τά σημάδια τῶν πληγῶν πού τοῦ ἔκαναν γιά τήν πίστη του στόν Χριστό» (Ἐκδόσεις Βασιλείου Ρηγοπούλου σελ. 261-262).

χόμενοι οἱ παροδῖται καί κλέπται καί λῃσταί καί κοπρισταί, καί εἴτι δ' ἄν εὕρωσι τό ἀρέσκον αὐτοῖς λαμβάνουσιν· οὐ γάρ ἔστιν αὐτοῖς ὁ ἀντιλέγων ἤ κωλύων αὐτούς· πᾶς γάρ οἶκος ἄθυρος καί ἀθυρίδωτος, ὀζοθήκη γίνεται· καί γινώσκεις ὅπου κόπρος καί δυσωδία, σκώληκες καί σηπεδών ἐστι καί ἑρπετά οἰκοῦσιν ἀκάθαρτα· ἐκεῖ γάρ ἄνθρωπος εὖ φρονῶν οἰκῆσαι οὐ δύναται· ἑρπετά δέ ἐσθίοντα κόρπον οἰκοῦσι, χοῖροι καί ὄρνιθες, ὄφεις καί σκορπίοι καί σαῦραι.

Σύ οὖν ἀπελθών καθάρισον τόν οἶκον ἐκφορήσας τήν κόπρον· εἶθ' οὕτω φιλοκαλήσας τοῦτον, ράνον ὕδωρ καθαρόν καί στήσας τήν θύραν, πῆξον τάς θυρίδας καί τότε θυμίασον τόν οἶκον καί βαλών τό κλειδίον, θές τράπεζαν καί ἄψον λύχνον· καί καλέσας τούς ἱερεῖς παρακάλεσον αὐτούς, ὅπως εὐχήν ποιήσαντες, ἐγκαινίσωσί σου τόν οἶκον· καί τότε στῆσον οἰκοφύλακα, καί ὅτε οἰκήσει ὁ οἰκοφύλαξ ἐν τούτῳ, θές εἴτι βούλει χρυσίον καί ἀργύριον καί ἱματισμόν καί βρώματα καί οὐδέν ἀπολεῖς· ναί μήν χρή σε και περίαυλον κτήσασθαι καί θυρωρόν στῆσαι, ἵνα μή κατά τό ἔθος ἐρχόμενοι οἱ κλέπται καί οἱ λῃσταί καί κοπρισταί, ἔμπροσθεν τῆς θύρας ὀζωδίας πληρώσωσιν.

Οἶκος οὖν ἐστι τό σῶμα· οἰκοδεσπότης ἡ ψυχή οἰκοφύλαξ ὁ νοῦς· θύρα τό στόμα· θυρίδες τά αἰσθητήρια· κλειδίον ἡ γλῶσσα ἡ ἀνοίγουσα καί κλείουσα· παροδῖται οἱ δαίμονες· λῃσταί ἡ γα-

στριμαργία καί ἡ σωματική ἀνάπαυσις· κλέπται, ἡ κενοδοξία καί ἡ ὑπερηφανία· κόπρος καί δυσωδία, οἱ πονηροί λογισμοί καί αἱ φαῦλαι ἔννοιαι· ἑρπετά καί θηρία, τά πάθη καί αἱ ἁμαρτίαι· ὁ ἐκφέρων καί καθαρίζων τήν ὀζωδίαν, ἐστίν ἡ ἐξαγγελία (τῶν λογισμῶν καί παθῶν)· τό ὕδωρ τό ραῖνον καί ἀρδεῦον τήν ἔννοιαν, ἐστίν ἡ ἀνάγνωσις· ὁ δέ λύχνος, ἡ συνείδησις ἡ διδάσκουσα πάντα τά ὠφέλιμα καί κωλύουσα πᾶν φαῦλον· ἡ δέ τράπεζα, ἡ καρδία· τά δέ βρώματα, οἱ διαβατοί Ψαλμοί· τό δέ θυμίαμα, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ· χρυσός δέ καί ἄργυρος καί ἱματισμός, αἱ ἀρεταί· ἱερεύς, ὁ δεχόμενος τούς σούς λογισμούς· περίαυλον, ἡ καθαρά προσευχή· ὥσπερ γάρ οἱ ἀγαθοί λογισμοί ὠφελοῦσι τῇ ψυχῇ, οὕτως οἱ πονηροί λογισμοί ταύτην βλάπτουσι»[25] (Ἐν Ἰωσήφ Βρυεννίου λόγῳ ιε΄ περί Τριάδος, Ἰωσήφ Βρυεννίου ΤΑ ΕΥΡΕΘΕΝΤΑ, Ἔκδοσις Βασιλείου Ρηγοπούλου, Θεσσαλλονίκη 1991, σελ. 256-257).

---

25. «*Σὲ τίποτε δὲν ὠφελεῖται ὁ οἰκοδεσπότης μὲ τὸ νά μαζεύει καὶ νά βάζει πράγματα στὴν οἰκία του, ὅταν οἱ κλέφτες καὶ οἱ ληστὲς διαμένουν μέσα στὸ σπίτι. Ὅταν μαστιγώσει τοὺς κλέπτες καὶ διώξει τοὺς ληστές, τότε τίποτε δὲν χάνει. Τὰ πράγματα εἶναι ἀσφαλισμένα. Σὺ δὲ τέκνον ἔκανες τὸν οἶκο τῆς ψυχῆς σου καὶ τοῦ σώματος νὰ ἔχει τέσσερις πόρτες· καὶ οἱ πόρτες τοῦ νοῦ καὶ τῆς διάνοιας ἀνυψώθηκαν*

καὶ οἱ θυρίδες τῶν αἰσθητηρίων τοῦ σώματος εἶναι ἀνοικτές διάπλατα. καὶ οἱ περαστικοὶ καὶ οἱ κλέπτες καὶ οἱ ληστὲς καὶ οἱ κοπριστές (κοπριστὴς εἶναι ὁ τεμπέλης, ὁ φυγόπονος, ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν ἐργάζεται καὶ ζεῖ σὲ βάρος τῶν ἄλλων) περνώντας παίρνουν ὅ,τι τούς ἀρέσει. καὶ δὲν ὑπάρχει κάποιος ποὺ νὰ τοὺς ἀντιλέξει ἢ νὰ τοὺς ἐμποδίσει. Διότι κάθε σπίτι ποὺ δὲν ἔχει πόρτα καὶ παράθυρα γίνεται σκεῦος ποὺ ἀποπνέει δυσωσμία. καὶ γνωρίζεις ὅτι ὅπου ὑπάρχει κοπριὰ καὶ δυσωδία, ἐκεῖ κατοικοῦν σκουλίκια, ἑρπετὰ ἀκάθαρτα καὶ ὑπάρχει σαπίλα. διότι ἐκεῖ δὲν μπορεῖ νὰ κατοικήσει φρόνιμος ἄνθρωπος. Ἐκεῖ κατοικοῦν ἑρπετὰ ποὺ τρῶνε κοπριά, χοῖροι καί κότες, φίδια καὶ σκορπιοὶ καὶ σαῦρες.

Ἐσὺ πήγαινε καθάρισε τὸν οἶκο καὶ πέταξε τήν ἀκαθαρσία. καὶ ὅταν ἔτσι φιλοκαλήσεις τὸν οἶκο, ράντισέ τον μὲ νερὸ καθαρὸ καί ἀφοῦ τοποθετήσεις τὴν πόρτα, τοποθέτησε καὶ τὰ παράθυρα καὶ τότε θυμίασε τὸν οἶκο καὶ ἀφοῦ βάλεις τὸ κλειδί, τοποθέτησε τραπέζι καὶ ἄναψε τὸ λυχνάρι· καὶ ἀφοῦ προσκαλέσεις τοὺς ἱερεῖς παρακάλεσέ τους νὰ κάνουν εὐχὴ καὶ νὰ σοῦ ἐγκαινιάσουν τὸν οἶκο. Καὶ τότε τοποθέτησε φύλακα τοῦ σπιτιοῦ, καὶ ὅταν κατοικήσει σὲ αὐτὸ ὁ φύλακας, τοποθέτησε ὅ,τι θέλεις, χρυσάφι καὶ ἀργύριο καὶ ρουχισμὸ καὶ φαγητὰ καὶ δὲν θὰ χάσεις τίποτε ἀπὸ αὐτά. σοῦ χρειάζεται βέβαια νὰ ἀποκτήσεις καὶ αὐλὴ γύρω ἀπὸ τὴν οἰκία καὶ θυρωρὸ νὰ τοποθετήσεις, γιὰ νὰ μήν, κατὰ τὴν συνήθεια, ἐρχόμενοι οἱ κλέπτες καὶ οἱ ληστές καὶ κοπριστὲς μπροστὰ τὴν θύρα τὴν γεμίσουν δυσωδία.

Οἶκος λοιπὸν εἶναι τὸ σῶμα· οἰκοδεσπότης ἡ ψυχή. φύλακας τοῦ οἴκου ὁ νοῦς· θύρα τὸ στόμα· θυρίδες τὰ αἰσθητήρια. κλειδὶ ἡ γλῶσσα ἡ ὁποία ἀνοίγει καὶ κλείνει· περαστικοὶ οἱ δαίμονες· ληστὲς ἡ γαστριμαργία καὶ ἡ σωματικὴ ἀνάπαυση· κλέφτες ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ὑπερηφάνια· κοπριὰ καὶ δυσωδία, οἱ πονηροὶ λογισμοὶ καὶ οἱ κακὲς σκέψεις· ἑρπετὰ καὶ θηρία, τὰ πάθη καὶ οἱ ἁμαρτίες. Αὐτὸς ποὺ βγάζει καὶ καθαρίζει τὴν δυσωδία, εἶναι ἡ ἐξαγόρευση τῶν λογισμῶν καὶ τῶν παθῶν). τὸ νερὸ ποὺ ραντίζει καὶ ποτίζει τὴν σκέψη, εἶναι ἡ ἀνάγνωση· τὸ δὲ λυχνάρι, εἶναι ἡ συνείδηση ποὺ διδάσκει πάντα τὰ ὠφέλιμα καὶ ἐμποδίζει ἀπὸ τὰ κακά· ἡ δὲ τράπεζα εἶναι, ἡ καρδιά· τὰ δὲ φαγητὰ εἶναι οἱ Ψαλμοί, ποὺ μέσῳ αὐτῶν διαβαίνουμε στὴν θεωρία. Τὸ δὲ θυμίαμα, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Χρυσάφι δὲ καὶ ἄργυρος καὶ ἔνδυμα, εἶναι οἱ ἀρετές. ἱερέας εἶναι αὐτὸς ποὺ δέχεται τοὺς λογισμούς σου· περίαυλος, ἡ καθαρὴ προσευχή· διότι καθὼς οἱ ἀγαθοὶ λογισμοὶ ὠφελοῦν τὴν ψυχή, ἔτσι καὶ οἱ πονηροὶ λογισμοὶ τὴν βλάπτουν».

Ἑνότητα 2α

Ἡ πνευματική κλίμακα ἤ ἡ κλίμαξ τῶν ἀρετῶν

Ὁ ἀγώνας τῶν πιστῶν γιά τήν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν στήν πνευματικότητα τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅπως ἐλέχθη στά προηγούμενα, παρομοιάσθηκε μέ ἄνοδο σέ κλίμακα (σκάλα).

Ἡ ἀναγωγή αὐτή στηρίζεται στό περιστατικό τῆς ζωῆς τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ, πού ἀναφέρεται στήν Γένεση (κη΄ 10-17):

«Καὶ ἐξῆλθεν Ἰακὼβ ἀπὸ τοῦ φρέατος τοῦ ὅρκου καὶ ἐπορεύθη εἰς Χαῤῥάν. καὶ ἀπήντησε τόπῳ καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ· ἔδυ γὰρ ὁ ἥλιος· καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν λίθων τοῦ τόπου, καὶ ἔθηκε πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκοιμήθη ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ. καὶ ἐνυπνιάσθη, καὶ ἰδοὺ κλίμαξ ἐστηριγμένη ἐν τῇ γῇ, ἧς ἡ κεφαλὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐπ᾽ αὐτῆς. ὁ δὲ Κύριος ἐπεστήρικτο ἐπ᾽ αὐτῆς καὶ εἶπεν· ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ τοῦ πατρός σου, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ· μὴ φοβοῦ· ἡ γῆ, ἐφ᾽ ἧς σὺ καθεύδεις ἐπ᾽ αὐτῆς, σοὶ δώσω αὐτήν, καὶ

τῷ σπέρματί σου. καὶ ἔσται τὸ σπέρμα σου ὡς ἡ ἄμμος τῆς γῆς καὶ πλατυνθήσεται ἐπὶ θάλασσαν καὶ ἐπὶ λίβα καὶ ἐπὶ βορρᾶν, καὶ ἐπ᾽ ἀνατολάς, καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου. καὶ ἰδοὺ ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ διαφυλάσσων σε ἐν τῇ ὁδῷ πάσῃ, οὗ ἂν πορευθῇς, καὶ ἀποστρέψω σε εἰς τὴν γῆν ταύτην, ὅτι οὐ μή σε ἐγκαταλίπω, ἕως τοῦ ποιῆσαί με πάντα ὅσα ἐλάλησά σοι. καὶ ἐξηγέρθη Ἰακὼβ ἐκ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ καὶ εἶπεν· ὅτι ἔστι Κύριος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐγὼ δὲ οὐκ ᾔδειν. καὶ ἐφοβήθη καὶ εἶπεν· ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος· οὐκ ἔστι τοῦτο ἀλλ᾽ ἢ οἶκος Θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ»[26].

---

26. *«Ὁ Ἰακώβ ἔφυγε ἀπό τό Πηγάδι τοῦ Ὅρκου καί κατευθύνθηκε πρός τή Χαρράν. Ἔφτασε, λοιπόν, σέ ἕναν τόπο καί ἔμεινε νά κοιμηθεῖ ἐκεῖ, γιατί βασίλευε ἡ ἥλιος. Πῆρε καί ἔβαλε γιά προσκέφαλο μία ἀπό τίς πέτρες τοῦ τόπου καί κοιμήθηκε στό μέρος ἐκεῖνο. Στόν ὕπνο του εἶδε μία σκάλα στηριγμένη στή γῆ, πού ἡ πάνω ἄκρη της ἔφτανε ὥς τόν οὐρανό. Οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαιναν καί κατέβαιναν πάνω σ᾽ αὐτή. Ὁ Κύριος, πού ἀκουμποῦσε πάνω στή σκάλα, εἶπε: "Ἐγώ εἶμαι ὁ Θεός τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ προπάτορά σου, καί ὁ Θεός τοῦ Ἰσαάκ. Μή φοβᾶσαι. Τή γῆ, πού πάνω της κοιμᾶσαι, θά τή δώσω σ᾽ ἐσένα καί στούς ἀπογόνους σου. Πλῆθος θά εἶναι οἱ ἀπόγονοί σου, ὅπως οἱ κόκκοι τῆς σκόνης στή γῆ· θά ἁπλωθοῦν*

Ὁ ἅγιος πατέρας μας Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἑρμηνεύοντας τόν ριθ΄ (119) Ψαλμό στήν ὠδή τῶν Ἀναβαθμῶν ἐξηγεῖ γιατί οἱ δεκαπέντε Ψαλμοί (119-133) ὀνομάστηκαν Ἀναβαθμοί καί συμβουλεύει τούς πιστούς νά λαμβάνουν μέτρα ἀσφαλείας στόν πνευματικό ἀγώνα τους μέ τά ἑξῆς:

«Κατά μέν τήν ἱστορίαν, ὅτι δή περί τῆς ἀνόδου διαλέγονται (ἐννοεῖ τούς Ψαλμούς) τῆς ἐκ Βαβυλῶνος, καί τῆς αἰχμαλωσίας μνημονεύουσι τῆς ἐκεῖσε· κατά δέ τήν ἀναγωγήν, ὅτι εἰς τήν κατ' ἀρετήν ὁδόν χειραγωγοῦσι· τινές γάρ οὕτως αὐτούς ἐξέλαβον. Καί γάρ ἡ ἐκεῖ φέρουσα ὁδός ἀναβαθμοῖς ἔοικε, κατά μικρόν ἀνάγουσα τόν ἐνάρετον καί φιλόσοφον ἄνδρα, καί πρός τόν οὐρανόν αὐτόν ἱστῶσα τοῦτον. Ἄλλοι

στά δυτικά, στά νότια, στά βόρεια καί στ' ἀνατολικά, καί μέσα ἀπό σένα καί τούς ἀπογόνους σου θά ἔρθει ἡ εὐλογία σέ ὅλες τίς φυλές τῆς γῆς. Ἐγώ εἶμαι μαζί σου γιά νά σέ προστατεύω ὅποιον δρόμο καί νά πάρεις, καί θά σέ φέρω πίσω στή χώρα αὐτή. Γιατί δέ θά σ' ἐγκαταλείψω ὥσπου νά πραγματοποιήσω ὅλα ὅσα σοῦ ὑποσχέθηκα". Ὁ Ἰακώβ ξύπνησε καί εἶπε: "Ὁ Κύριος εὑρίσκεται σ' αὐτόν τόν τόπο, κι ἐγώ δέν τό ἤξερα". Ἔνιωσε φόβο καί εἶπε: "Πόσο δέος προκαλεῖ αὐτός ὁ τόπος ! Δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι ὁ 'οἶκος' τοῦ Θεοῦ καί αὐτή νά εἶναι ἡ 'πύλη' τοῦ οὐρανοῦ"».

δέ τήν τοῦ Ἰακώβ κλίμακα διά τούτων αἰνίττεσθαί φασι, τήν ἀπό γῆς ἐστηριγμένην πρός οὐρανόν δειχθεῖσαν αὐτῷ. Οὕτω γάρ καί τά ἄβατα τῶν χωρίων, καί ὑψηλότερα, βατά γίνεται, βάθρων καί κλιμάκων ὑποτεθειμένων ἡμῖν.

Ἀλλ' ἐπειδή τούς ἀνελθόντας, ἐπειδάν εἰς ὕψος ἀνενεχθῶσι, ἀνάγκη καί ἰλιγγιᾶν, διά τοῦτο οὐχί ἀναβαίνοντας μόνον, ἀλλά καί πρός αὐτό τό ἄκρον γινομένους, ἀσφαλίζεσθαι χρή· μία δέ ἀσφάλεια, ὅταν, μή ὅσον ἀνέβημεν ἴδωμεν, καί ἀπονοηθῶμεν, ἀλλ' ὅσον ἀναβῆναι λείπει κατοπτεύσωμεν, καί πρός ἐκεῖνο τεινόμεθα. Ὅ καί Παῦλος δηλῶν ἔλεγε "ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος"[27] (P.G. 55, στ. 339, πρός Φιλιππησίους γ΄ 14).

---

27. «Σύμφωνα μέ τήν ἱστορία, γιατί (οἱ Ψαλμοί) μιλοῦν γιά τήν ἐπιστροφή ἀπό τή Βαβυλώνα καί μνημονεύουν σχετικά μέ τήν ἐκεῖ αἰχμαλωσία, ἀλληγορικά δέ, διότι ὁδηγοῦν στήν ὁδό τῆς ἀρετῆς. Γιατί μερικοί μέ αὐτή τήν σημασία τούς ἐξέλαβαν. Καθόσον ἡ ὁδός πού ὁδηγεῖ ἐκεῖ μοιάζει μέ ἀναβαθμούς, πού σιγά-σιγά ὁδηγεῖ ψηλά τόν ἐνάρετο καί εὐσεβῆ ἄνθρωπο καί τόν φέρει καί τόν ἐγκαθιστᾶ στόν οὐρανό. Ἄλλοι δέ λένε ὅτι ὑπαινίσσεται μέ αὐτούς τούς ἀναβαθμούς τήν κλίμακα τοῦ Ἰακώβ, πού παρουσιάσθηκε σ' αὐτόν καί πού στηριζόταν στή γῆ καί ὁδηγοῦσε πρός τόν οὐρανό. Ἔτσι λοιπόν καί οἱ ἀδιά-

Κατά μερικούς ἑρμηνευτές οἱ δεκαπέντε Ψαλμοί τῶν Ἀναβαθμῶν ἐνδεχομένως νά ὀνομάσθηκαν ἔτσι ἀπό τίς δεκαπέντε βαθμίδες (σκαλοπάτια) πού εἶχε ὁ ναός τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπως περιγράφεται ἀπό τόν Βασίλειο Βέλλα:

«Ἡ αὐλή τῶν γυναικῶν, ἐννοεῖται στόν ναό τῶν Ἱεροσολύμων, ἐκλείετο πρός δυσμάς δι' ἑνός χθαμαλοῦ τοίχου, φέροντος εἰς τό μέσον μίαν θύραν, πύλην, εἰς τήν ὁποίαν ὡδήγουν δέκα πέντε βαθμίδες εἰς ἡμικυκλικόν σχῆμα. Διά τούτων εἰσήρχετό τις εἰς τήν ἐσωτερικήν αὐλήν, ἥτις, ὡς καί ἡ τοῦ ναοῦ τοῦ Ζοροβάλελ, ἦτο κεχωρισμένη διά κιγκλιδώματος εἰς δύο ἄνισα μέρη, εἰς

βατοι καί ὑψηλότεροι τόποι γίνονται διαβατοί μέ τήν τοποθέτηση γιά μᾶς ὑπόβαθρων καί κλιμάκων.

Ἐπειδή ὅμως ἐκεῖνοι πού ἀνέβηκαν, ὅταν φθάσουν ψηλά, κατ' ἀνάγκη κυριεύονται ἀπό ζάλη, γι' αὐτό πρέπει ὄχι μόνο ὅταν ἀνεβαίνουν, ἀλλά καί ὅταν φθάσουν στήν κορυφή, νά παίρνουν μέτρα ἀσφαλείας. Μία δέ ἀσφάλεια ὑπάρχει, τό νά μή βλέπουμε τό πόσο ἀναβήκαμε καί κυριευθοῦμε ἀπό ἀπόγνωση, ἀλλά νά παρατηροῦμε πόσο ὑπολείπεται γιά νά ἀνέβουμε καί πρός τά ἐκεῖ νά ἔχουμε στραμμένο τό βλέμμα. Αὐτό ἀκριβῶς γιά νά δηλώσει καί ὁ Παῦλος, ἔλεγε: "Λησμονώντας ἐκεῖνα πού ἀφήσαμε πίσω μας καί προχωρώντας πρός ἐκεῖνα πού βρίσκονται μπροστά μας"»

τήν αὐλήν τῶν ἀνδρῶν, καταλαμβάνουσαν τό μικρότερον μέρος καί ὀναμαζομένην οὕτω, διότι ἐν αὐτῇ παρέμενον οἱ λαϊκοί, καί εἰς τήν αὐλήν τῶν ἱερέων. Ἡ ὅλη αὐλή εἶχε μῆκος 187 πήχων καί πλάτος 135 πήχεων. Εὐθύς μετά τό κιγκλίδωμα καί εἰς τό μέσον ἦτο καθωρισμένη ἡ θέσις τῶν ψαλτῶν καί τῆς ὀρχήστρας» (Βασιλείου Βέλλα: «Ἑβραϊκή Ἀρχαιολογία», Ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι 1980, σ. 146).

Ὁ μέγας Βασίλειος διδάσκει, ὅτι ἡ ἄσκηση τῆς εὐσέβειας ἀνεβάζει τούς πιστούς στόν οὐρανό μέ τόν ἴδιο τρόπο πού ἀνεβαίνουν μία κλίμακα:

«Σοφῶς οὖν καί ἐντέχνως προσάγων ἡμᾶς εἰς ἀρετήν, τήν ἀναχώρησιν τῆς κακίας ἀρχήν ἐποιήσατο τῶν καλῶν. Εἰ γάρ εὐθύς προέβαλέ σοι τά τέλεια, ἀπώκνησας ἄν πρός τήν ἐγχείρησιν· νῦν δέ τοῖς εὐληπτοτέροις σε προσεθίζει, ἵνα κατατολμήσῃς τῶν ἐφεξῆς. Κλίμακι γάρ προσεοικέναι φαίην ἄν ἔγωγε τῆς εὐσεβείας τήν ἄσκησιν· κλίμακι ἐκείνῃ, ἥν εἶδέ ποτε ὁ μακάριος Ἰακώβ, ἧς τά μέν ἦν πρόσγειά τε καί χαμαίζηλα, τά δέ ὑπέρ αὐτόν ἤδη τόν οὐρανόν ἀνετείνετο. Ὥστε δεῖ τούς εἰσαγομένους πρός τόν κατ' ἀρετήν βίον τοῖς πρώτοις βαθμοῖς ἐπιβάλλειν τό ἴχνος, κἀκεῖθεν ἀεί τῶν ἐφεξῆς ἐπιβαίνειν, ἕως ἄν πρός τό ἐφικτόν ὕψος τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει διά τῆς κατ' ὀλίγον προκοπῆς ἀναβῶσιν. Ὥσπερ οὖν ἐπί τῆς κλίμακος πρώτη ἀνάβασις ἡ τῆς γῆς ἀ-

ναχώρησις, οὕτως ἐπί τῆς κατά Θεόν πολιτείας, ἀρχή προκοπῆς ὁ χωρισμός τοῦ κακοῦ» [28] (Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς τόν πρῶτον Ψαλμόν, P.G. 29, 217).

Σημειώνουμε καί ὅσα γλαφυρά ἀναφέρει ὁ Ὠριγένης ἑρμηνεύοντας τόν ριθ΄ (119) Ψαλμό, τόν πρῶτο τῶν Ἀναβαθμῶν, γιά τόν σκοπό πού πρέ-

---

28. «*Μέ σοφία λοιπόν καί τέχνη μᾶς ὁδήγησε στήν ἀρετή καί ὅρισε ὡς ἀρχή τῶν καλῶν τήν ἀπομάκρυνση τῆς κακίας. Διότι ἐάν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς σοῦ παρουσίαζε τά τέλεια, θά δίσταζες νά ἐπιχειρήσεις τό ἔργο. Τώρα ὅμως σέ συνηθίζει σέ ἐκεῖνα πού εὔκολα ἐπιτυγχάνονται γιά νά τολμήσεις νά ἐπιχειρήσεις καί τά μετέπειτα. Θά ἔλεγα μάλιστα ὅτι ἡ ἄσκηση τῆς εὐσέβειας μοιάζει μέ τήν κλίμακα· ἐκείνη τήν κλίμακα πού εἶδε κάποτε ὁ μακάριος Ἰακώβ τῆς ὁποίας ἕνα μέρος εὑρίσκεται πλησίον τῆς γῆς καί χαμηλά, τό δέ ἄλλο ἀνυψώνεται καί πάνω ἀπό αὐτόν τόν οὐρανό. Ὥστε λοιπόν πρέπει, αὐτοί πού ἀρχίζουν νά ζοῦν τήν ζωή τῆς ἀρετῆς, νά θέτουν τό πόδι τους στίς πρῶτες βαθμίδες καί ἀπό ἐκεῖ νά ἀνεβαίνουν στίς ἑπόμενες, ἕως ὅτου μέ τήν βαθμιαία προκοπή νά ἀνεβοῦν στό ὕψος πού εἶναι δυνατόν νά φθάσει ὁ ἄνθρωπος. Ὅπως λοιπόν στήν κλίμακα τό πρῶτο ἀνέβασμα γίνεται μέ τήν ἀπομάκρυνση ἀπό τήν γῆ, ἔτσι καί στήν κατά Θεό πολιτεία ἀρχή τῆς προκοπῆς εἶναι ὁ χωρισμός ἀπό τό κακό».*

πει νά ψάλλονται. Στούς Ψαλμούς αὐτούς παραλληλίζονται ἡ πνευματική πορεία τῶν πιστῶν γιά νά ἀνέβουν στίς κορυφές τῶν ἀρετῶν μέ τήν πορεία τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ἰουδαίων ἀπό τήν Βαβυλῶνα καί τήν κατάσταση τῆς αἰχμαλωσίας στήν Ἱερουσαλήμ καί στήν πατρική γῆ.

«Ὠδὴ τῶν ἀναβαθμῶν, κ. τ. ἑ. Μόνοι οἱ τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ ἀναβαίνοντες οἰκεῖοί εἰσι τῶν ἀναβαθμῶν, καὶ τῶν ἐν ταῖς ᾠδαῖς αὐτῶν μυστηρίων. Στοχαζόμεθα τὴν μὲν πρώτην ᾠδὴν τῶν ἀναβαθμῶν λέγεσθαι ἐν τῷ λαῷ, εἴποτε πόλεμος προσεδοκᾶτο· τὴν δὲ δευτέραν, ὁπότε παρεσκευάζοντο, καὶ συμμάχων ἐδέοντο· τὴν δὲ τρίτην, μετὰ τὸ συμβαλόντες τοῖς πολεμίοις ὑπέρτεροί πως αὐτῶν γεγονέναι· τὴν δὲ τετάρτην, ὅτε περὶ τῆς νίκης ἐπὶ τέλει ἤλπιζον· τὴν δὲ πέμπτην, ἐπὶ τῷ κατωρθωκέναι· τὴν δὲ ἕκτην, ἐπανερχόμενοι· τὴν δὲ ἑβδόμην, ἐπανεληλυθότες· τὴν δὲ ὀγδόην, ἐπισκευάζοντες τὸν ναόν· τὴν δὲ ἐννάτην, μετὰ τὸ ἐν εἰρήνῃ γενέσθαι, διαγράφοντες τίς ὁ μακάριος, ἐπὶ τῷ τοὺς οἰκείους ἀπειληφέναι, καὶ εἶναι σὺν αὐτοῖς· τὴν δὲ δεκάτην, ἐν βαθείᾳ τυγχάνοντες εἰρήνῃ, ὅτε φασὶ πολλάκις μὲν πεπολεμῆσθαι, μηδεπώποτε δὲ δεδυνῆσθαι κατ' αὐτῶν τοὺς πολεμίους· τὴν δὲ ἑνδεκάτην, ἤδη τοῖς θείοις σχολάζοντες καὶ τὰ βάθη αὐτῶν συνιέντες· τὴν δὲ δωδεκάτην, ὡς οὐκ ἐπαιρόμενοι ἐπὶ τοῖς γνωσθεῖσιν· τὴν δὲ τρισκαιδεκάτην, περὶ ἀποκαταστά

σεως εὔχονται Χριστοῦ· τὴν δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτην, περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας· τὴν δὲ πεντεκαιδεκάτην, περὶ τοῦ δεῖν αὐτοὺς, φθάσαντας εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἑστάναι ἐν αὐτῷ, καὶ εὐλογεῖν αὐτὸν, ἐπαίροντας τὰς χεῖρας εἰς τὰ ἅγια, ἵνα καὶ αὐτοὶ εὐλογηθῶσιν ἀπὸ Κυρίου»[29] (Ὠριγένους: Ὑπόμνημα εἰς Ψαλμούς, P.G. 12, 1628-1629).

---

29. *«Ὠδή τῶν Ἀναβαθμῶν καί τά ἑξῆς. Μόνο ὅσοι ἀνεβαίνουν μέ τήν ζωή τους καί τό πνεῦμα τους (ἐννοεῖ τήν πράξη καί τήν θεωρία) εἶναι προσιτοί στούς ἀναβαθμούς καί τά μυστήρια τῶν ὠδῶν τους. Στοχαζόμαστε ὅτι ἡ πρώτη ὠδή λεγόταν στό λαό, ἐάν ἀναμενόταν νά συμβεῖ πόλεμος· ἡ δεύτερη ὅταν προετοιμάζοντο γιά τόν πόλεμο καί ἐχρειάζοντο νά ἔχουν συμμάχους· ἡ τρίτη ὅταν ὑπερίσχυαν κατά κάποιο τρόπο μετά τήν συμπλοκή μέ τούς ἐχθρούς· τήν τέταρτη ὅταν ἔλπιζαν στήν τελική νίκη· τήν πέμπτη γιά τήν νίκη· τήν ἕκτη ὅταν καθ' ὁδόν ἐπιστρέφοντες στήν πατρίδα· τήν ἕβδομη ἀφοῦ εἶχαν ἐπανέλθει· τήν ὄγδοη ὅταν ἐπισκεύαζαν τόν ναό· τήν ἔννατη μετά τήν ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης ὅταν κατέγραφαν ποῖος ἦτο εὐτυχισμένος πού ἔλαβε τούς οἰκείους τους καί ζοῦσε πάλι μαζί τους· τήν δέκατη ὅταν ζοῦσαν σέ διαρκῆ εἰρήνη ἐπειδή πολλές φορές πολεμήθηκαν, ποτέ ὅμως οἱ ἐχθροί δέν ὑπερίσχυσαν ἐναντίον τους· τήν ἐνδέκατη ὅταν μελετοῦσαν τά θεῖα καί κατανοοῦσαν τό βάθος τους· τήν δέ δωδέκατη ὡς μή ἐπαι*

Ὁ δέ Θεοδώρητος γιά τό θέμα αὐτό λέγει ὅτι:

«Οὐ τὰ αὐτὰ δὲ ἕκαστος τῶν ἀναβαθμῶν προθεσπίζει, ἀλλὰ ὁ μὲν τὰς ἐν Βαβυλώνα συμφορὰς, ὁ δὲ τῆς ἐπανόδου τὰ εὐαγγέλια· ὁ δὲ τὴν κατὰ τὴν ὁδὸν εὐφροσύνην· ἄλλος τοὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδον γεγενημένους πολέμους· ἕτερος τοῦ ναοῦ τὴν οἰκοδομήν. Καὶ τὸ ποικίλον τῆς προφητείας ἐξελαύνει τῆς μελῳδίας τὸν κόρον»[30] (Θεοδώρητου Κύρου: Ἑρμηνεία τοῦ ριθ΄ (119) Ψαλμοῦ. P.G. 80, 1876).

ρόμενοι γιά ὅσα γνώρισαν· μέ τήν δεκάτη τρίτη προσεύχονταν γιά τήν ἀποκατάσταση τοῦ Χριστοῦ· τήν δεκάτη τετάρτη γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς Ἐκκλησίας· τήν δεκάτη πέμπτη γιά τό ὅτι πρέπει ἀφοῦ φθάσουν στόν οἶκο τοῦ Θεοῦ, νά σταθοῦν, νά μείνουν σ' αὐτόν, καί νά εὐλογοῦν τόν Θεό ὑψώνοντας τά χέρια τους στά ἅγια, γιά νά εὐλογηθοῦν καί αὐτοί ἀπό τόν Θεό».

30. *«Δέν προαναγγέλλει ὁ καθένας Ψαλμός (τῶν Ἀναβαθμῶν) τά ἴδια, ἀλλά ἄλλος τίς συμφορές (τῶν Ἰουδαίων ὅταν ζοῦσαν αἰχμάλωτοι) στήν Βαβυλῶνα, ἄλλος τήν χαρμόσυνη εἴδηση τῆς ἐπιστροφῆς στήν πατρίδα (στήν Ἱερουσαλήμ)· ἄλλος τήν χαρά στό δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς· τούς πολέμους πού θά συνέβαιναν μετά τήν ἐπάνοδο· ἕτερος τήν οἰκοδομή τοῦ ναοῦ. Καί ἡ ποικιλία τῶν προφητειῶν προκαλεῖ τόν κορεσμό τῆς μελωδίας».*

Ὁ ὅσιος Πατέρας μας Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης ἔγραψε τούς τριάκοντα λόγους πού περιλαμβάνονται στήν «Κλίμακα» καί ἀναφέρονται στήν σταδιακή πνευματική πρόοδο τῶν πιστῶν σάν νά ἀνεβαίνουν σέ σκάλα.

Λόγος Α΄, Περί ἀποταγῆς
Λόγος Β΄, Περί ἀπροσπαθείας
Λόγος Γ΄, Περί ξενιτείας
Λόγος Δ΄, Περί ὑπακοῆς
Λόγος Ε΄, Περί μετανοίας
Λόγος ΣΤ΄, Περί μνήμης θανάτου
Λόγος Ζ΄, Περί τοῦ χαροποιοῦ πένθους
Λόγος Η΄, Περί ἀοργησίας
Λόγος Θ΄, Περί μνησικακίας
Λόγος Ι΄, Περί καταλαλιᾶς
Λόγος ΙΑ΄, Περί πολυλογίας καί σιωπῆς
Λόγος ΙΒ΄, Περί ψεύδους
Λόγος ΙΓ΄, Περί ἀκηδίας
Λόγος ΙΔ΄, Περί γαστριμαργίας
Λόγος ΙΕ΄, Περί ἁγνείας
Λόγος ΙΣΤ΄, Περί φιλαργυρίας
Λόγος ΙΖ΄, Περί ἀναισθησίας
Λόγος ΙΗ΄, Περί ὕπνου καί προσευχῆς
Λόγος ΙΘ΄, Περί ἀγρυπνίας
Λόγος Κ΄, Περί δειλίας
Λόγος ΚΑ΄, Περί κενοδοξίας
Λόγος ΚΒ΄, Περί ὑπερηφανείας

Λόγος ΚΓ΄, Περί λογισμῶν βλασφημίας
Λόγος ΚΔ΄, Περί πραότητος καί ἁπλότητος
Λόγος ΚΕ΄, Περί ταπεινοφροσύνης
Λόγος ΚΣΤ΄, Περί διακρίσεως (Μέρος Α΄, Περί διακρίσεως λογισμῶν καί παθῶν καί ἀρετῶν. Μέρος Β΄, Περί διακρίσεως εὐδιακρίτου. Μέρος Γ΄, Σύντομος ἀνακεφαλαίωσις τῶν προηγουμένων)
Λόγος ΚΖ΄, Περί ἡσυχίας (Μέρος Α΄, Περί ἡσυχίας. Μέρος Β΄, Περί διαφορᾶς καί διακρίσεως ἡσυχιῶν)
Λόγος ΚΗ΄, Περί προσευχῆς
Λόγος ΚΘ΄, Περί ἀπαθείας
Λόγος Λ΄, Περί ἀγάπης, ἐλπίδος καί πίστεως

Ἄλλη κλίμακα θείων χαρίτων συνέθεσε καί ἄλλος φιλοκαλικός πατέρας ὁ Μοναχός Θεοφάνης, πού προοιμιακῶς ἀναφέρει:

«Οἰκτρός μοναχός, λεγόμενος Θεοφάνης,
Κλίμακα θείων χαρίτων σοῦ ἐκθέτω,
αὐτήν πού ἡ πεῖρα δίδαξε στούς θεοφόρους.

Ἡ καθαρότατη προσευχή εἶναι τό πρῶτο.
Ἀπ' αὐτήν πηγάζει κάποια καρδιακή θέρμη
κι ἀκολουθεῖ ἐνέργεια παράδοξη κι ἁγία.
Κατόπιν τά θεῖα δάκρυα τῆς καρδιᾶς

κι ἀπό αὐτά ἡ εἰρήνη λογισμῶν κάθε εἴδους.
Ἀπό αὐτήν, ἡ κάθαρση τοῦ νοῦ ἀναβλύζει
καί ἡ θεωρία τῶν ἄνω μυστηρίων,
καί μετά ἔλλαμψη παράδοξη μ' ἄρρητο τρόπο
κι ἀνείπωτος φωτισμός τῆς καρδιᾶς ἀπό τούτη
καί ἀπό δῶ πάλι, τελειότητα χωρίς τέλος.
Πλάτος λοιπόν ἀπέραντο ἔχει κάθε σκαλί της,
κι ἄς περιλαμβάνεται σ' ἕνα στίχο μόνο.
Στήν κλίμακα αὐτή, τό κάτω σκαλοπάτι
τήν καθαρή προσευχή μόνο ὑπογραμμίζει
τῆς ὁποίας εἶναι πολλά, ἀμέτρητα τά εἴδη.
Κι ἄν θέλαμε νά κάνομε ἕνα κατάλογό τους
ὁ λόγος θά τραβοῦσε πολύ σέ μάκρος.
Τό ἴδιο σκέψου, ἀγαπητέ, καί στ' ἄλλα
πού δάσκαλός τους εἶναι ἡ πείρα, ὄχι ὁ λόγος.
Κλίμακα ἀσυνήθιστη, στά οὐράνια ὑψωμένη.
Δέκα σκαλιά, πού παράδοξα ψυχές ζωογονοῦνε·
δέκα σκαλιά πού τή ζωή τῆς ψυχῆς κηρύττουν.
Καί λέει κάπου ἕνας θεοφόρος πατέρας:
"Ὅποιος δέν τρέχει ἐδῶ, ζωή ν' ἀποκτήσει
τῆς ψυχῆς, ἄς μήν ξεγελᾶ μέ κούφιες ἐλπίδες
τόν ἑαυτό του, πώς θά τήν βρεῖ ἐκεῖ πάνω".
Δέκα σκαλιά, θεία φιλοσοφία
δέκα σκαλιά, καρπός ὅλων τῶν βιβλίων·
δέκα σκαλιά, πού τό τέλειο δείχνουν·
δέκα σκαλιά, στούς οὐρανούς π' ἀνεβάζουν·
δέκα σκαλιά, πού σέ κάνουν τόν Θεό νά γνωρίσεις.
Ἡ κλίμακα φαίνεται πολύ μικρή στό μῆκος·

ἄν ὅμως τή δοκιμάσει κανείς μεσ' στήν καρδιά του,
πλοῦτο θά βρεῖ πού ὁ κόσμος δέ χωράει
καί θεία πηγή πού ζωή ἄγνωστη ἀναβλύζει.
Ἄριστος δάσκαλος ἡ κλίμακα τούτη εἶναι,
γιά νά γνωρίσει καθαρά τά μέτρα του ὁ καθένας.
- Τή θεία κλίμακα βλέποντας τῶν δέκα χαρίτων,
ἄν σταθερά ἐπάνω της πώς βρίσκεσαι νομίζεις,
πές μας, σέ ποιό σκαλί της ἔχεις φτάσει,
ὥστε κι ἐμεῖς οἱ ράθυμοι νά ὠφεληθοῦμε;
- Ἀγαπητέ, ἄν θέλεις γι' αὐτά κάτι νά μάθεις,
γίνε ἀμέριμνος γιά κάθε πράγμα
εἴτε παράλογο, εἴτ' εὔλογο τό βρίσκεις.
Ἀδύνατο νά μάθεις χωρίς ἀμεριμνία,
κι αὐτά μαθαίνονται μέ πείρα, ὄχι μέ λόγο.
Τοῦτο σοῦ λέω ὡς ὑπενθύμιση μόνο
(ὁ λόγος εἶναι ἁγίων πατέρων θεοφόρων,
ἄν καί θά φανεῖ βαρύς στήν ἀκοή σου):
"Ὅποιος δέ βρεθεῖ σέ κάποιο ἀπ' τά σκαλιά της,
ἤ δέν ἔχει αὐτά παντοτινή μελέτη,
στό τέλος τῆς ζωῆς, στήν ὥρα τοῦ θανάτου,
θά κυριευτεῖ ἀπό φόβο καί τρόμο μεγάλο
κι ἀπό δειλία ἀπέραντη, τή σωτηρία μή χάσει".
Οἱ στίχοι μου κατέληξαν νά φοβερίσουν,
ὅμως αὐτό ἔγινε πρός ψυχικό συμφέρον.
Δέν εἶναι μέ τά ἤπια μᾶλλον πού ὁδηγοῦνται
στή μετάνοια καί στήν καλοκαγαθία
οἱ πιό σκληροί -ἐγώ ἀνάμεσά τους πρῶτος-,
ὅσο εἶναι μέ τά φοβερά πού δέος προκαλοῦνε.

Ἄς ἀκούει ὅποιος τ' αὐτιά τά ἔχει γιά ν' ἀκούει (Λουκᾶ ιδ΄, 35).

-Ἄκου κι ἐσύ πού τά 'γραψες αὐτά, καί πρόσεξέ το· πῶς τόλμησες ἐσύ ν' ἀνορθώσεις τέτοια λόγια, ἐσύ πού τίποτα ἀπ' αὐτά δέν ἔχεις ἀπολύτως; Πῶς δέ δοκίμασες φρίκη πού τά διδάσκεις; Δέν ἄκουσες τί ἔπαθε παλιά ὁ Ζάν ἐκεῖνος, ὅταν τήν θεία Κιβωτό θέλησε νά στηρίξει; (Β΄ Βασιλειῶν, στ΄ 6-7).

- Μή νομίζεις πώς αὐτά τά λέω γιά νά διδάσκω· τόν ἑαυτό μου στηλιτεύω μέ τοῦτα, βλέποντας τῶν ἀγωνιστῶν τά ἔξοχα βραβεῖα καί τή δική μου ἀκαρπία σέ ὅλα».

(«Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν» μεταφρασμένη τόμος Γ΄'Εκδόσεις: «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας» σελ. 61-62).

Ο ΑΓΙΟΣ ΙΩ
Ο ΑΓΙΟΣ

Ἑνότητα 3η

Οἱ μυστικές θεωρίες

Στήν νηπτική θεολογία θεωρία κυρίως εἶναι ἡ κατά νοῦ ἐνέργεια καί γνώση· καταχρηστικῶς δέ *θεωρία* λέγεται καί ἡ μέ τούς ὀφθαλμούς ὅραση.

Κατά τοῦτο διαφέρει ἡ *θεωρία* ἀπό τήν ὅραση καθότι ἡ μέν *θεωρία* εἶναι νοητή, ἡ δέ ὅραση εἶναι αἰσθητή.

Ἡ διάκριση αὐτή ὑπάρχει στό πρῶτο τροπάριο τῶν ἀναστάσιμων αἴνων τοῦ πλάγιου πρώτου ἤχου:

«Οὐκ ἔγνωσαν πῶς ἐσαρκώθης, οἱ ἀσώματοί σου Ἄγγελοι· οὐκ ᾔσθοντο πότε ἀνέστης, οἱ φυλάσσοντές σε στρατιῶται».

Οἱ ἄγγελοι ἀποκτοῦν γνώση ἀπό τήν θεωρία ἐπειδή εἶναι πνεύματα (ἄυλοι νόες) ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι ἀπό τίς αἰσθήσεις ἐπειδή ἔχουν σῶμα μέ αἰσθήσεις.

Γι' αὐτό ὁ θεολόγος Γρηγόριος διδάσκει ὅτι:

«Θεωρία γάρ ἤτοι γνῶσις κατά νοῦν ἦν τό φυτόν ὡς ἡ ἐμή θεωρία, (ἤτοι ἡ κατά νοῦν γνῶσις καταλαμβάνει) ἧς μόνοις ἐπιβαίνειν ἀσφα-

λές τοῖς τήν ἕξιν τελεωτέροις»[31] (P.G. 36, 324 Λόγος εἰς τά Θεοφάνεια εἴτουν Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος).

Ἡ *θεωρία*, δηλαδή ἡ νοερή γνώση, εἶναι δῶρο καί ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος στούς πιστούς:

Ἐπειδή *«τό γάρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καί τά βάθη τοῦ Θεοῦ»* (Πρός Κορινθίους Α΄ β΄ 10) · ὄχι πῶς δέν τά γνωρίζει, ἀλλά πῶς ἐντρυφᾶ στήν θεωρία τους, ὅπως ἑρμηνεύει ὁ θεολόγος Γρηγόριος τοῦτο (P.G. 36, 584 Λόγος εἰς τόν Μέγα Βασίλειο). Γι' αὐτό λοιπόν τό ἅγιο Πνεῦμα ἀποκαλύπτει τίς μυστικές θεωρίες καί σοφίες τοῦ Θεοῦ, τόσο στούς Ἀγγέλους ὅσο καί στούς ἀνθρώπους. Αὐτό ἐννοεῖ καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὅταν γράφει:

«Ἡμῖν δέ ὁ Θεός ἀπεκάλυψε διά τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ»[32] (Πρός Κορινθίους Α΄ β΄ 10).

Ὅπως δέν μπορεῖ κάποιος ἄλλος νά γνωρίσει τά κρύφια τοῦ ἀνθρώπου καί ἐγκάρδια, παρά μόνο τό πνεῦμα του, δηλαδή ἡ συνείδηση του, ἔτσι καί τά τοῦ Θεοῦ κρύφια κανένας δέν γνωρίζει, παρά μόνο τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό ἐμεῖς οἱ λογικοί ἄνθρωποι λάβαμε τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ,

---

31. *«Διότι τό δένδρο κατά τήν ἄποψή μου ἦταν ἡ θέα τοῦ Θεοῦ, τήν ὁποία μποροῦσαν νά πλησιάσουν χωρίς νά κινδυνεύσουν μόνον ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εἶχαν τελειοποιηθεῖ μέ τήν ἄσκηση».*

32. *«Σ' ἐμᾶς ὅμως τά φανέρωσε ὁ Θεός μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα».*

γιά νά γνωρίσουμε τά πνευματικά μυστήρια, πού χαρίσθηκαν σ' ἐμᾶς ἀπό τόν Θεό κατά τόν ἀπόστολο Παῦλο:

«Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν»[33] (Πρός Κορινθίους Α΄ β΄ 11).

Εἶπε καί ὁ μέγας Βασίλειος:

«Οἶδε τά βάθη τοῦ Θεοῦ· ἡ κτίσις δέ λαμβάνει τήν φανέρωσιν τῶν ἀπορρήτων διά τοῦ Πνεύματος»[34] (Περί τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρός τόν ἐν ἁγίοις Ἀμφιλόχιον, ἐπίσκοπον Ἰκονίου, κεφάλαιον κδ΄ P.G. 32, 172).

Τονίζεται δέ, ὅτι ὁ πλοῦτος τῆς θεωρίας εἶναι «ἐν τῷ Πνεύματι»· γιά δύο λόγους. Πρῶτον, διότι

---

33. *«Ἀλήθεια, ποιός ἀπό τούς ἀνθρώπους ξέρει τά μυστικά τοῦ ἄλλου, ἐκτός ἀπό τό πνεῦμα τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου πού βρίσκεται μέσα του; Ἔτσι καί τά μυστικά τοῦ Θεοῦ κανένας δέν μποροῦσε νά τά ξέρει ἐκτός ἀπό τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Κι ἐμεῖς δέν λάβαμε τό πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλά τό Πνεῦμα πού στέλνει ὁ Θεός, γιά νά μποροῦμε νά μάθουμε ὅσα ἑτοίμασε ὁ Θεός γιά χάρη μας».*

34. *«Γνωρίζει τά βάθη τοῦ Θεοῦ. Ἡ κτίση ὅμως διά τοῦ Πνεύματος γνωρίζει τά ἀπόρρητα».*

εἶναι Θεός καί δεύτερον, ἐπειδή Αὐτό δέν χαρίζει τήν θεωρία στούς σαρκικούς ἀνθρώπους καί κοσμικούς, δηλαδή στούς ἔχοντας τό ἐμπαθές πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἐπειδή αὐτοί δέν μποροῦν νά λάβουν τό Πνεῦμα τό ἅγιο, διότι δέν βλέπουν Αὐτό, οὔτε τό γνωρίζουν, καθώς εἶπε ὁ Κύριος, οὔτε χαρίζει τήν θεωρία στούς ψυχικούς ἀνθρώπους· ἐπειδή κατά τό Παῦλο:

«ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι, καὶ οὐ δύναται γνῶναι»[35] (Πρός Κορινθίους Α΄ β΄ 14).

ἀλλά χαρίζει τήν θεωρία στούς ἐποπτικούς, δηλαδή στούς θεωρητικούς καί πνευματικούς ἄνδρες, ὅπως ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι καί Μαθηταί τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως εἶπε ὁ Ἴδιος ὁ Κύριος μας:

«Τό Πνεῦμα, φησί, τῆς ἀληθείας, ὅ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό οὐδέ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δέ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει»[36] (Ἰωάννου ιδ΄ 17).

---

35. *«Ὅποιος ὅμως δέν ἔχει τό Πνεῦμα, δέν παραδέχεται τά δῶρα τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ γιά ἐκεῖνον ὅλα αὐτά εἶναι μωρία καί δέν μπορεῖ νά τά καταλάβει».*

36. *«Τό Πνεῦμα αὐτό δέν μπορεῖ νά τό δεχτεῖ ὁ κόσμος, γιατί οὔτε τό διακρίνει οὔτε τό γνωρίζει· ἐσεῖς τό γνωρίζετε, γιατί μένει κοντά σας καί θά ὑπάρχει μέσα σας».*

Βεβαιώνει τήν πιό πάνω ἀλήθεια ὁ μέγας Βασίλειος ἐξηγώντας τό προηγούμενο ρητό τοῦ εὐαγγελίου ὡς ἑξῆς:

«Ὁ μέν γάρ, φησί, σάρκινος ἄνθρωπος, ἀγύμναστον ἔχων πρός θεωρίαν τόν νοῦν, μᾶλλον δέ ὥσπερ ὅλον ἐν βορβόρῳ, τῷ φρονήματι τῆς σαρκός κατορωρυγμένον φέρων, ἀδυνατεῖ πρός τό πνευματικόν φῶς τῆς ἀληθείας ἀναβλέψαι· διό ὁ κόσμος, τουτέστιν ἡ τοῖς πάθεσι τῆς σαρκός δεδουλωμένη ζωή, οἷον ὀφθαλμός ἀσθενής φῶς ἡλιακῆς ἀκτῖνος τήν τοῦ Πνεύματος χάριν οὐχ ὑποδέχεται· τοῖς μέν τοι μαθηταῖς αὐτοῦ καθαρότητα ζωῆς ἐκ τῶν διδαγμάτων αὐτοῦ μαρτυρήσας ὁ Κύριος, τό καί ἐποπτικοῖς ἤδη εἶναι καί θεωρητικοῖς τοῦ Πνεύματος ἀποδίδωσιν· ἤδη γάρ φησιν "ὑμεῖς καθαροί ἐστε, διά τό λόγον, ὅν λελάληκα ὑμῖν" (Ἰωάννου ιε΄ 3)»[37] (Περί τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρός τόν ἐν ἁγίοις Ἀμφιλόχιον, ἐπίσκοπον Ἰκονίου, κεφάλαιον κβ΄ P.G. 32, 168).

---

37. *«Ὁ σαρκικός δηλαδή ἄνθρωπος, ἐπειδή ἔχει ἀγύμναστο τό νοῦ του γιά τήν πνευματική θεωρία ἤ μᾶλλον, ἐπειδή εἶναι ὁλόκληρος ὁ νοῦς του βυθισμένος στίς σαρκικές σκέψεις, σάν μέσα σέ βοῦρκο, ἀδυνατεῖ νά ἀντικρύσει τό πνευματικό φῶς τῆς ἀλήθειας. Γιά αὐτό ὁ κόσμος, δηλαδή ἡ ζωή πού ἔχει ὑποδουλωθεῖ στά σαρκικά πάθη, δέν δέχεται τήν χάρη τοῦ Πνεύματος, ὅπως δέν ἀνέχεται τίς ἀκτῖνες τοῦ*

Γιά νά δοθεῖ στόν πιστό ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα ἡ θεωρία πρέπει νά ἔχει προηγηθεῖ ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν, δηλαδή ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν ἀπό τούς πιστούς, ὅπως διδάσκει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης στή Νέα Κλίμακα ἑρμηνεύοντας τόν ἕνατο ἀναβαθμό τοῦ δ΄ ἤχου:

«Ἁγίῳ Πνεύματι θεογνωσίας πλοῦτος, θεωρίας καί σοφίας. Πάντα γάρ ἐν τούτῳ τά πατρῷα δόγματα ὁ Λόγος ἐκκαλύπτει».

«Εἶπον ὅτι καί ἀληθῆ θεωρίαν θέλει σοί δώσει τό ἅγιον Πνεῦμα· διότι ἡ τοιαύτη θεωρία ἡ διά τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καί μάλιστα τῆς ἀγάπης ὑπό τοῦ Πνεύματος χαριζομένη, αὐτή εἶναι τῇ ἀληθείᾳ θεωρία, ἤ μᾶλλον εἰπεῖν, θεοπτεία· ἡ δέ πρό τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, καί ἡ μή ὑπό τοῦ Πνεύματος διδομένη θεωρία, αὐτή δέν εἶναι ἀληθινή θεωρία, ἀλλά φαντασία καί σκιᾶ θεωρίας, ὁποίαν ἔχουν καί οἱ τοῦ κόσμου σοφοί καί φιλόσοφοι. Ὅθεν εἶπε ὁ θεοφόρος φιλόσοφος ἅγιος Ἰσαάκ, γράφοντας πρός τόν ἅγιον Συμεών· "Μή ζητήσῃς τήν θεωρίαν ἐν οὐ

ἡλίου ὁ ἀσθενής ὀφθαλμός. Στούς μαθητές του ὅμως, πού ὑπάκουσαν στήν διδασκαλία του καί εἶχαν καθαρή ζωή ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Ἴδιος, ἀναγνωρίζει τήν ἱκανότητα ἤδη ἀπό τώρα νά θεῶνται καί νά ἐποπτεύουν τό Πνεῦμα. Γιατί ἤδη λέει, ἐσεῖς εἶστε καθαροί, ἐξαιτίας τοῦ λόγου πού σᾶς κήρυξα».

καιρῷ"· ἐάν δέ καί νῦν δοκῇ σοι ὁρᾶσθαι τήν θεωρίαν, σκιά ἐστι τῆς φαντασίας καί οὐ θεωρία ἡ θεωρία»[38] (Ἐπιστολή δ΄, Ἐκδόσεις Βασιλείου Ρηγόπουλου, σελ. 189).

Οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐπισημαίνουν, ὅτι ὅταν οἱ πιστοί ἀγωνίζονται νά τηρήσουν τίς ἐντολές δέν πρέπει νά ζητοῦν θεωρίες. Ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος διδάσκει σχετικῶς:

«Μή τά τοῦ καιροῦ ζητήσωμεν πρό καιροῦ, ἐξ ὑπερηφάνου προθυμίας ἀπατώμενοι· μή ἐν χειμῶνι τά τοῦ θέρους· μή ἐν σπόρῳ τά τῶν δραγμάτων · ἐπειδή καιρός τοῦ σπεῖραι πόνους, καί καιρός τοῦ θερίσαι χάριτας τάς ἀρρήτους· εἰ δέ μή, οὐδέν ἐν τῷ καιρῷ τά οἰκεῖα τοῦ καιροῦ

---

38. *«Εἶπα, ὅτι καὶ ἀληθινὴ θεωρία θὰ σοῦ δώσει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. διότι ἡ θεωρία αὐτὴ χαρίζεται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μὲ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν καὶ μάλιστα τῆς ἀγάπης, αὐτὴ εἶναι πράγματι θεωρία ἢ καλύτερα νὰ ποῦμε θεοπτεία. ἡ θεωρία ποὺ ἀποκτᾶ κανεὶς πρωτοῦ νὰ ἐργασθεῖ τὶς ἐντολὲς καὶ αὐτὴ ποὺ δὲν δίνεται ἀπὸ τό Ἅγιο Πνεῦμα, δὲν εἶναι πραγματικὴ θεωρία, ἀλλὰ φαντασία καὶ σκιὰ θεωρίας, τὴν ὁποίαν ἔχουν καὶ οἱ σοφοὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι τοῦ κόσμου. Ὁ θεοφόρος φιλόσοφος ἅγιος Ἰσαάκ, γράφοντας πρὸς τὸν ἅγιο Συμεών εἶπε: Μὴν ζητήσεις τὴν θεωρία ἐνῶ δὲν εἶναι ἀκόμη καιρός (πρὸ τῆς ὥρας της) ἐὰν δὲ καὶ τώρα νομίζεις ὅτι ἔχεις θεωρία, ἡ θεωρία αὐτὴ εἶναι σκιὰ τῆς φαντασίας καὶ ὄχι θεωρία.*

κομισόμεθα»[39] (Λόγος κστ΄ Περί διακρίσεως §νθ΄).

Καί πάλιν· «*Μή πρόστρεχε θεωρίᾳ ἐν οὐ καιρῷ θεωρίας ἵνα σου τό κάλλος τῆς ταπεινώσεως καταδιώξασα φθάσῃ, καί εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἐν πανάγνῳ γάμῳ σοι συναφθῇ*»[40] (Λόγος ζ΄ περί Πένθους §νστ΄).

Τό Πνεῦμα τό ἅγιο θά χαρίσει τήν ἀληθινή σοφία, πού δέν εἶναι σάν τήν ψυχική καί μωρή σοφία τῶν ἐξωτερικῶν φιλοσόφων, καθώς τήν ὀνομάζει ὁ Ἀδελφόθεος Ἰάκωβος (Ἰακώβου γ΄ 17), ἐπειδή εἶναι γεμάτη ἀπό τύφο καί φυσίωση· ἀλλά εἶναι σοφία θεία, σοφία πραεία, σοφία ταπεινή καί εἰρηνική, πού μεταβάλλει σέ Θεό τόν μετέχοντα σ' αὐτήν, καθώς εἶπεν ὁ θεοφόρος Μάξιμος:

«*Σοφίας δέ ἴδιον ἡ πρός Θεόν ἀδιάγνωστος ἕνωσις, καθ' ἣν τοῖς ἀξίοις ἡ ἔφεσις ἀπόλαυσις*

---

39. «*Ἄς μήν ἐπιζητοῦμε λοιπόν ἀπατημένοι ἀπό ἐγωϊστικό ζῆλο τά τοῦ καιροῦ πρό τοῦ καιροῦ οὔτε τά τοῦ θέρους στόν χειμῶνα οὔτε τά τοῦ θερισμοῦ στήν σπορά. Ἄλλος εἶναι ὁ καιρός πού θά σπείρουμε τούς πνευματικούς μας κόπους καί ἄλλος ὁ καιρός πού θά θερίσουμε τίς ἀνεκδιήγητες χάριτες. Ἄν δέν κάνουμε ἔτσι, δέν θά ἀποκομίσουμε οὔτε τά ἁρμόδια στόν καιρός τους*».

40. «*Μή βιάζεσαι νά φθάσεις στήν θεωρία, ἐνῶ δέν ἦλθε ἀκόμη ἡ ὥρα της. Ἄφησε καλύτερα νά κυνηγήσει ἐκείνη νά φθάσει τό κάλλος τῆς ταπεινώσεώς σου, ὁπότε καί νά ἑνωθεῖ μαζί σου μέ αἰώνιο πάναγνο γάμο*».

γίνεται, μεθέξει ποιοῦσα Θεόν τόν μετέχοντα καί τῆς θείας αὐτόν ὑποφήτην καθιστῶσα μακαριότητος, κατά τήν ἀέναον πρός τούς δεομένους τῶν θείων μυστηρίων, ἀνεκπόμπευτον προσβολήν καί διέξοδος»[41] (Κεφάλαιον λη΄ τῆς δ΄ ἑκατοντάδος τῶν Θεολογικῶν).

Αὐτές οἱ μυστικές θεωρίες, ἡ πνευματική γνώση ὠθεῖ τήν ψυχή στήν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν.

Ἡ ψυχή βλέπει μυστικά τόν Θεό καί μέ τήν ἀγαθή προαίρεση, τήν πίστη καί τά πνευματικά ἀγωνίσματα σπεύδει πρός Αὐτόν, θέλει νά Τοῦ μοιάσει καί ὁμοιάζει πρός τόν Θεό, ὅταν ἀποκτᾶ τίς ἀρετές γι' αὐτό καί ἀποκλήθηκαν θεουργές.

Ἄς μᾶς ἀξιώσει καί μᾶς ὁ Κύριος νά ἀποκτήσουμε τίς ἀρετές καί νά ἀνεβοῦμε τήν πνευματική κλίμακα, ὅπου στήν κορυφή εὑρίσκεται Ἐκεῖνος νά μᾶς στεφανώσει μέ τήν θέα τῶν ἀρρήτων μυστηρίων τῆς αἰωνίου ζωῆς.

---

41. *«Τῆς σοφίας γνώρισμα εἶναι ἡ ἀκατανόητη ἕνωση μέ τό Θεό. Κατ' αὐτή, ἡ ἐπιθυμία τοῦ Θεοῦ γίνεται γιά τούς ἄξιους ἀπόλαυση τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία μέ τή μετοχή στό Θεό θεώνει αὐτόν πού μετέχει καί τόν κάνει ἐξηγητή τῆς θείας μακαριότητας κατά τήν ἀέναη καί μυστική προβολή καί κοινοποίηση τῶν θείων μυστηρίων σέ ὅσους ἔχουν ἀνάγκη».*

ὁ ἅγι
ος
CYME
ὼN
ὁ
Νέος
θεολόγος

Ἐπίλογος

Τὴν δόξα καὶ λαμπρότητα τοῦ καινοῦ κόσμου «ἐν ᾧ δικαιοσύνη κατοικεῖ» (Β΄ Πέτρου γ΄ 13 καὶ Ἀποκαλύψεως στ΄ 1) ποὺ θὰ ἀντικαταστήσει τὸν παλαιωθέντα καὶ φθαρέντα ἀπὸ τὴν ἁμαρτία παρόντα κόσμο, περιγράφει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὸ κα΄ κεφάλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως στ΄ 9-27.

Μὲ τὶς εἰκόνες τοῦ ὁράματος τοῦ προφήτη οἱ πιστοὶ βοηθοῦνται, ὅσον εἶναι δυνατόν, νὰ εἰσδύσουν στὴν ἄρρητη καὶ ἀθέατη ἐρχόμενη αἰώνια βασιλεία τοῦ Θεοῦ, στὴν ὁποία *«οὐ μὴ εἰσέλθῃ πᾶν κοινὸν καὶ ὁ ποιῶν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου»* (Ἀποκαλύψεως κα΄ 27).